

2009

AASTARAAMAT

Elu- ja töötingimused Euroopas

Eurofound

© Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond, 2010

Tõlke- ja reprodutseerimisõiguste saamiseks tuleb esitada avaldus Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi direktorile aadressil Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Iirimaa.

Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond (Eurofound) on Euroopa Liidu sõltumatu amet, mis loodi eesmärgiga aidata kaasa tulevase sotsiaal- ja tööalase poliitika kujundamisele. Täpsemat teavet leiate Eurofoundi veebisaidilt www.eurofound.europa.eu.

Eessõna

Euroopa Liit valmistub eessõna kirjutamise ajal Euroopa Komisjoni uue kümneaastase jätkusuutliku majanduskasvu ja töökohtade loomise strateegia „Euroopa 2020” kinnitamiseks, samal ajal jätkab Eurofound oma tööprogrammi väljatöötamist 2011. aastaks. Tõenditel põhineva poliitikakujundamise seisukohast tuleks tulevikku vaatamiseks kõigepealt tagasi kiigata. Selle aastaraamatu eesmärk on välja tuua Eurofoundi põhijäreldused 2009. aastal. Arvestades igal aastal tehtava töö ulatust, suudab Eurofoundi nelja-aastase tööprogrammi „Parem töö, parem elu” esimese osana avaldatav „Aastaraamat 2009” anda edasi ainult osalise ülevaate Eurofoundi uuringute tulemustest. Nagu näitab kiirpilk aastaraamatule, keskendusid Eurofoundi uuringud fondi erinevates erialateadmiste valdkondades majanduslanguse mõjule. Veelgi enam, Eurofoundi perioodilised kestevuuringud tõestasid oma väärtust, tuues välja muutused, mis majanduslangus algusjärgust kuni tänaseni on kaasa toonud. Väljaandes „European restructuring monitor quarterly” (ERMQ) avaldatud andmed toovad välja restruktureerimisest tingitud töökohakaotuste kasvu ja sellele järgnenud languse; Euroopa Töösuhete Vaatluskeskuse (EIRO) regulaarselt avaldatavad värsked andmed tõstavad esile koostöö ja vastuolud, mis on süvenenud sotsiaalpartnerite vahel üle kogu Euroopa; iga-aastased tööaja ja palga ülevaated osutavad majanduslanguse tagajärjel töötingimustesse sisseviidavatele muudatustele ning elukvaliteedi suundumuste võrdlus näitab majanduslanguse mõju liikmesriikide kodanikele.

Usume, et aastaraamatus on toodud välja kõige olulisemad muutused, mis kujundasid Euroopa kodanike tööd ja elu kogu 2009. aasta jooksul.

Jorma Karppinen

Direktor

Erika Mezger

Asedirektor

MIDA ME VÄLJA SELGITASIME?

1. PEATÜKK	MAJANDUSTAUST	lk 1
2. PEATÜKK	MAJANDUSLANGUSELE REAGEERIMINE	lk 7
3. PEATÜKK	MIDA SEE TEIE JAOKS TÄHENDAS?	lk 18
4. PEATÜKK	ELUKVALITEET	lk 25
Lisalugemiseks		lk 38

2009. aasta algus märkis majanduslanguse madalaimat punkti, aasta esimeses kvartalis saavutasid teated töökohakaotustest oma haripunkti, mõjutades eeskätt mehi ja nooremaid töötajaid. Pankrottide tingitud töökohakaotuste arv kasvas pidevalt nii 2008. kui ka 2009. aastal ning tabas eriti valusalt ehitus-, tekstiili- ja tootmissektorit. Ent aasta jooksul loodi ka uusi töökohti ja ettevõtjad, kes muutunud oludest kasu said, pakkusid madala hinnaga kaupu ja teenuseid.

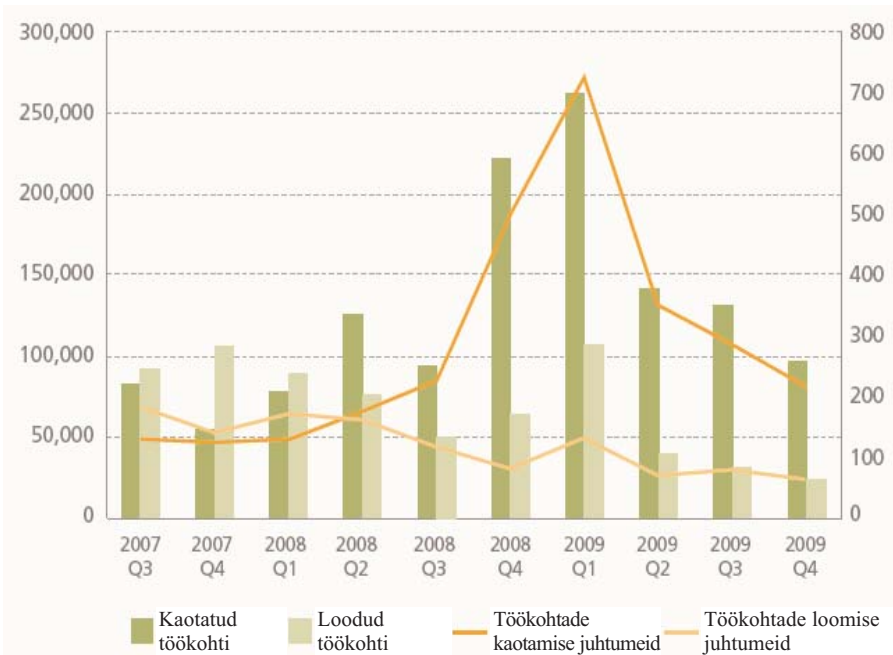
Ükski 2009. aastal tööstuses toimunud muudatuste, töötingimuste muutumise ja kogu Euroopa kodanike igapäevaelu kvaliteedi hinnang ei saa eirata 2008. aasta finantskriisi tekitatud majanduslanguse laiaulatuslikku mõju. Eurofoundi vaatepunktist on majanduslanguse mõju uurimine fondi uuringute valdkondi silmas pidades äärmiselt asjakohane: see mõjutab kõiki uurimisvaldkondi – muutusi tööstuses, töö ja tööhõive kvaliteeti ning elutingimusi ja -kvaliteeti. Möödunud kahel aastal on nendes valdkondades toimunud rabavaid muutusi ja olukord halveneb ka praegu. Kuna ettevõtjate kasumimarginaalid kahanevad, võib juhtuda, et selle all kannatavad kulukad töötingimuste parandamise meetmed. Peale selle avaldab paljude liikmesriikide kiiresti kasvav avaliku sektori võlg negatiivset mõju sotsiaalhoolekandepoliitika rakendamisele.

Kuigi tegelikult tuli EL 2009. aasta kolmandas kvartalis majanduslangusest välja, jäi kasv loiuks ja varasematele suundumustele üsna palju alla. Veelgi enam, töötuse kasv jätkus, jõudes kümnendi kõrgeima tasemeni: EL 27 riikide keskmine oli 9,5%. Vähemalt kuni 2009. aasta esimese kvartalini mõjutas see eelkõige füüsilise töö tegijaid, eriti oskustöölisi, peegeldades töökohakaotuste kontsentratsiooni tootmises ja ehituses. Nagu ka eelmiste majanduslanguste puhul, on mehed kaotanud töö sagedamini kui naised. Noorte (15–24-aastaste) tööhõive on langenud enam kui üle 24-aastaste tööhõive. Ent nendes liikmesriikides, mida majanduslangus kõige enam mõjutas, nagu Iirimaa, Hispaania ja Balti riigid, halvenes kõikide demograafiliste rühmade – nii noorte, eakate kui ka meeste ja naiste – olukord tööturul.

Eurofoundi Euroopa restruktureerimise jälgimise süsteemi (ERM) abil on alates 2002. aastast hinnatud restruktureerimise ulatust Euroopas ja selle tagajärgi tööhõivele nii uute töökohtade loomise kui ka töökohtade kaotamise vaatenurgast. 2009. aasta näitajad räägivad jätkuvast laiaulatuslikust töökohtade kaotamisest üle kogu Euroopa. Alates 2008. aasta teise kvartali lõpust hakkas ERM teada andma Euroopa meedias avaldatud teadetest märkimisväärselt suurenenud töökohtade kaotamise hulga kohta restruktureeritavates ettevõtjates. Näitajad tõusid kogu aasta jooksul, saavutades haripunkti 2008. aasta viimases ja 2009. aasta esimeses kvartalis. Nagu näitab joonis 1, vähenes töökohtade kaotamisest teavitamiste arv kogu 2009. aasta jooksul, ent vähenes ka uute loodud töökohtade arv. Samal perioodil kasvas märgatavalt pankrottide põhjustatud töökohtade kaotamisest teavitamiste osakaal.

Eurofoundi uuring näitas, et üleilmse majanduslanguse tingimustes suurenes pankrotijuhtude arv oluliselt kogu aasta vältel, jõudes haripunkti 2009. aasta keskel. Näiteks Taanis kasvas pankrottide arv 2008. aasta maist kuni 2009. aasta maini 85%, kuigi juba 2008. aasta oli selles osas rekord aasta. Mitmeid sektoreid, nagu ehitus, tekstiil, hulgi- ja jaekaubandus, tootmine, hotellid ja restoranid ning autotööstus, on pankrotid tabanud eriti rängalt. Näiteks Eestis on maksejõuetuse hüvitiste arv alates 2008. aastast kasvanud tootmises kolm korda ning hulgi- ja jaekaubanduses ligikaudu neli korda, ainuüksi ehitussektoris on maksejõuetuse hüvitiste arv kasvanud 15 korda.

Joonis 1. Restruktureerimisjuhtumite arv ning kaotatud ning loodud töökohtade koguarv

Allikas: ERM quarterly, number 4 – talv 2009

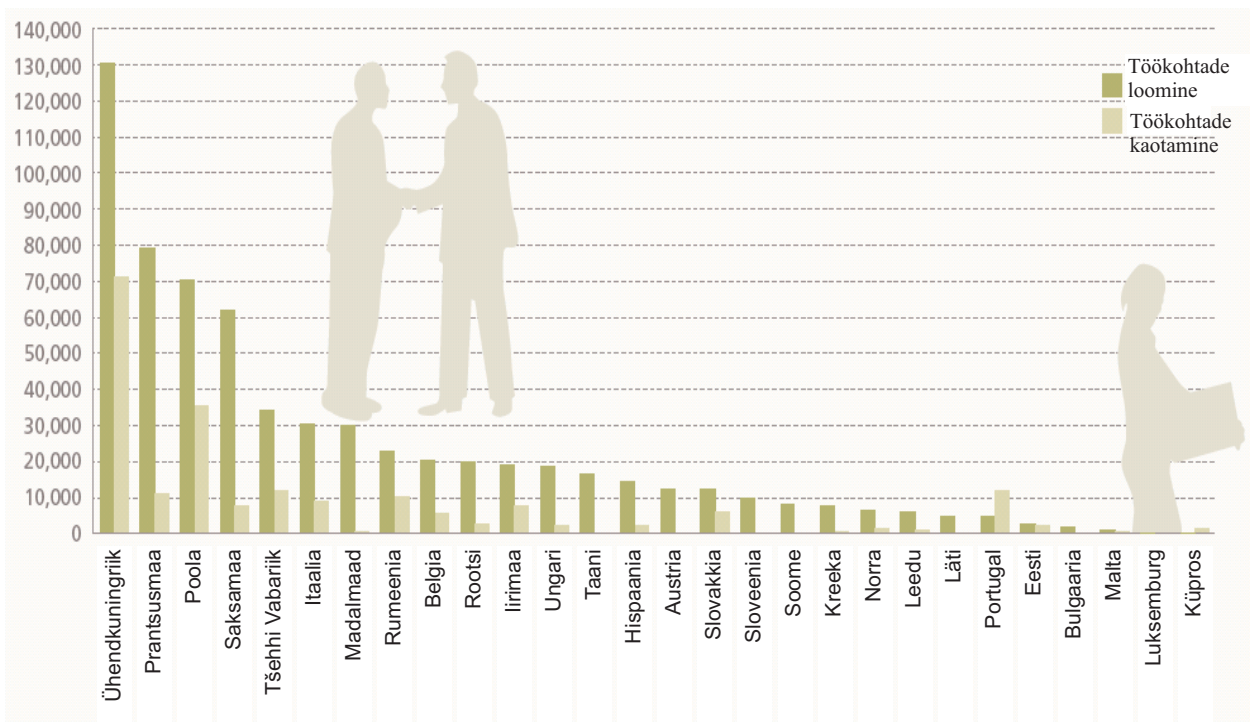
Aruandes „Restructuring in bankruptcy: recent national case examples” põhjalikult käsitletud uuringu eesmärk oli uurida hiljutisi pankrotijuhtumeid, et saada paremini aru pankrottide üldistest põhjustest ning eriti nende tagajärgedest asjaomastele töötajatele ning neile makstavatest hüvitistest. Uuring näitas, et ettevõtjate maksejõuetuse peamiseks põhjuseks on liiga suured võlad ja konkurentsivõime strateegia puudumine. Majanduslanguse saabudes oli pankrotti raske ära hoida. Kaupade või teenuste nõudluse vähenemine või laenusaaamisvõimaluste piiramine muutis laenude teenindamise paljudele ettevõtjatele raskeks või võimatuks. Kõige haavatavamad on selles mõttes olnud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEed), kes sõltuvad laenamisest rohkem. Mitmed riigid juurutasid meetmeid laenuvõimaluste pakkumiseks (eriti VKEdele), et kaitsta äri-laenu andmise piiramise tõttu pankrotiohtu sattunud ettevõtjaid. Näiteks Itaalias lõi valitsus fondi, mis võimaldas ettevõtjatel võtta laenu kuni 1,5 miljonit eurot; tänaseks on sellised strateegiad oma edukust tõestanud vaid teatud määral.

Peale selle tabas ettevõtjaid nn doominoefekt: ühe ettevõtja pankrot viis pankrotti ka teise. Tarneahela lõpus olevate ettevõtjate pankrot on viinud maksejõuetuseni ettevõtjaid, kes asuvad neist ahelas edasi. Näiteks Rumeenias põhjustas ehitussektori kriis probleeme puidutööstusettevõtjatele, sest tellimuste arv vähenes ja metsamajandusettevõtjatel tekkisid finantsraskused. Leedus oli hotellide ja restoranide pankrotti mineku üks põhjus riikliku lennuettevõtja sulgemine ning lendude lõpetamine Leetu välislennuettevõtjate poolt. Peale selle on doominoefekt tinginud majanduslanguse levimise kõikidesse riikidesse. Näiteks Slovakkias läksid esimesena pankrotti need ettevõtjad, kes eksportisid oma toodangut riikidesse, mida majanduskriis oli juba tabanud – eriti autotööstusettevõtjad. See tõi omakorda kaasa selliste ettevõtjate kodumaiste tarnijate müügi käibe languse.

803

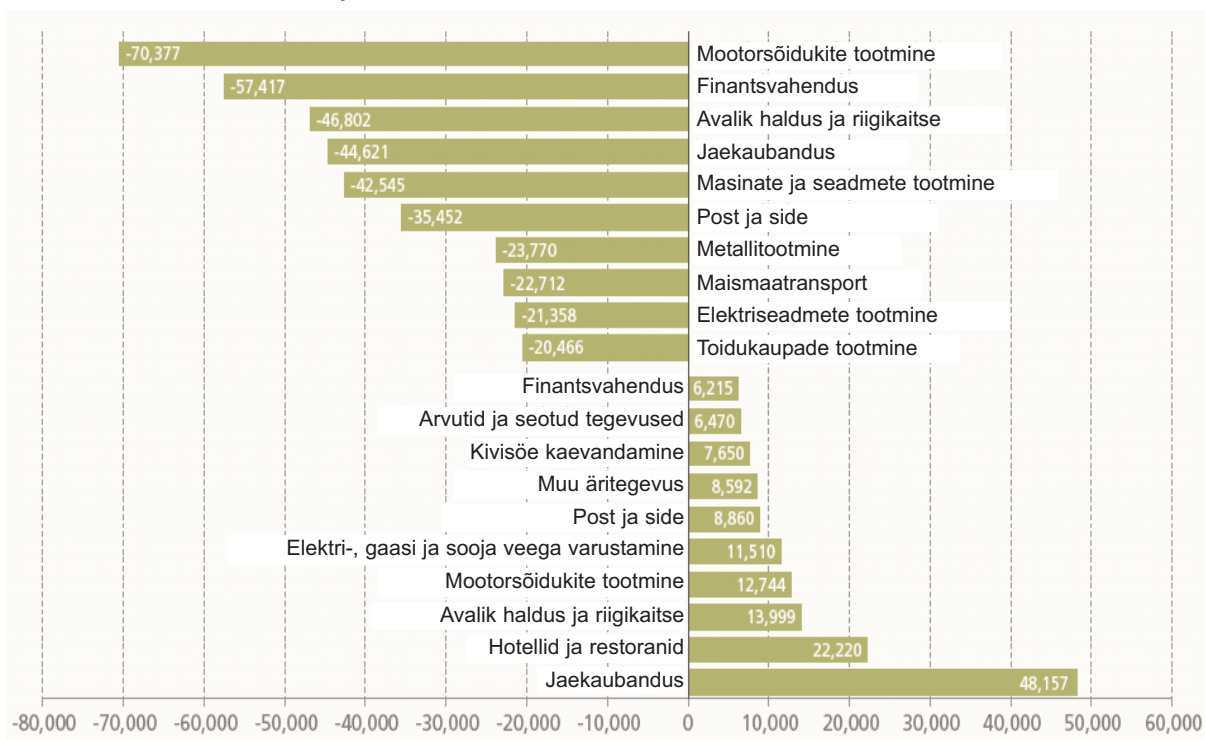
kontakti ja teabekoosolekut toimus Eurofondi ja ELi tasemel poliitikakujundajate vahel

Joonis 2. Töökohtade loomisest ja kaotamisest teatamine riikide lõikes 2009

Allikas: ERM

Joonis 3. Töökohtade loomisest ja kaotamisest teatamine sektorite lõikes 2009

Allikas: ERM

Fondi 2009. aasta konverents luubi all:

Majanduslangus – väljapääsu otsimine

Üks kõige olulisem osa Eurofoundi tööst on väitlus- ja aruteluruumi loomine, et tuua kokku otsustajad ja põhiosalised. Eurofoundi kõige tähtsam üritus on fondi konverents, mida peetakse iga kahe aasta tagant. Novembris 2009 arutlesid Iiri peaministri (*Taoiseach*) Brian Coweni avatud üritusel osalejad teemal „Üleilmne majanduslangus: Euroopa väljapääs”, käsitledes esmajoones neid küsimusi, millele Eurofound oma töös majanduslanguse uurimisel aasta jooksul tähelepanu osutas. Täpsemalt arutleti selle üle, kas ja mil määral suudab Euroopa majanduslangusest väljuda oma sotsiaalseid ja poliitilisi põhimõtteid kahjustamata. Kas mõnest Euroopa alusväärtusest tuleks üleilmse konkurentsivõime taastamiseks loobuda? Riiklike kulutuste kärpimise vajaduse põhjendusele vastati vastuväitega, et riiklike kulutuste peamine ülesanne on majandusliku tasakaalu säilitamine. Osalejad väitlesid selle üle, kas ja kui palju peavad valitsused suurendama kulutusi töökohade loomiseks, abi pakkumiseks töö leidmisel ja koolitus- ning värbamistoetusteks. Vältimatult kerkis küsimus, kas sellised kulukad meetmed on jätkusuutlikud, peale selle väljendati muret selle üle, et tööpuuduse kasvamise ajal võib nõudlus teenuste osutamise jõudluse mitmekordselt ületada. Samuti rõhutasid konverentsil esinejad rolli, mida sotsiaalpartnerlus saab Euroopa konkurentsieeliste parandamisel täita ning osutasid vajadusele kujundada välja kohased meetmed sotsiaalse turvalisuse ja kindlustatuse reformile.

Uuring näitas ka seda, et kui töötaja kaotab töö pankroti tõttu, kipuvad tagajärjed olema raskemad kui muude restruktureerimise vormide puhul: pankrotistunud tööandja ei pruugi olla võimeline töötajaid ei rahaliselt ega praktiliselt toetama ning koondamishüvitiste puudumisel sõltuvad töötajad sageli riiklikust abist. Riiklik abi, mida suurema osa riikide valitsused osutavad, sisaldab meetmeid igasuguste nõuete väljamaksmiseks, mis töötajal on oma maksejõuetu tööandja vastu, ning pensionifondi sissemaksete puutumatus tagamist: paljudes riikides kaitstakse pensionifonde seadustega, milles on sätestatud, et fondid tuleb hoida muudest ärihuvidest lahus.

Kuidas ERM oma andmed saab?

Euroopa restruktureerimise jälgimise süsteemi (ERM) abil jälgitakse restruktureerimist EL 27 riikides ja Norras ning sellega kaasnevat töökohtade kaotamist ja loomist puudutavaid teateid, mida ettevõtjad meedias avaldavad. Andmete kogumisel võetakse arvesse kõik teated, mis käsitlevad vähemalt 100 töökohta kaotamist või loomist või mis mõjutavad 10% töötajatest ettevõtetes ja asutustes, kus töötab 250 või enam töötajat. Sellise lähenemise peamine eelis seisneb selles, et arvesse lähevad teated töölt vabastamise protsessi algusjärgust, ent samas hinnatakse nii kindlasti üle tegelikke numbreid, mida restruktureerimine mõjutab. Väärtuslikke täiendavaid andmeid töökohtade kaotamise kohta võivad anda ka teised allikad. 2009. aastal hakkas ERM uurima teateid kollektiivse koondamise kohta. Kooskõlas ELi direktiiviga 98/59 peavad kõik ettevõtjad, kes planeerivad teatud künniste ulatuses töötajaid koondada, teavitama riiklikke asutusi ning rakendama konsultatsiooni- ja läbirääkimisprotsessi, et koondamiste mõju leevendada. Sellised teated sisaldavad väärtuslikku teavet kavandatud koondamiste kohta. Ent ka need andmed ei ole täielikud, sest kõik liikmesriigid ei kogu teavet alati ühtemoodi ja protsessi samas järgus. ERM jätkab nende andmekogumite põhjalikumat uurimist ka edaspidi.

ERMi andmebaasi värskendatakse iga päev. Täpsemat teavet üksikjuhtumite kohta saavad lugejad veebisaidil www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/index.htm oleva otsingumootori abil.

Riikide lõikes näitavad väljaande „European restructuring monitor quarterly” neljas numbris aasta kohta toodud näitajad, et Ühendkuningriik oli rohkem kui 125 000 töökoha kaotamisest teavitamisega töökohakaotuste arvu poolest kurb esikoha omanik; osaliselt oli põhjus töökohtade arvu ulatuslik kärpimine piiramisrõngasse sattunud finantssektoris, kus teatati aasta jooksul rohkem kui 30 000 töökoha kaotamisest. Ka teised sektorid, eriti jaekaubandus, on teatanud olulisest töökohtade kaotamisest: näiteks alkoholimüügiga tegelev jaekaubanduskett First Quench teatas 6 000 töökoha kaotamisest, mis oli tingitud ettevõtja 1 000 kauplusest enamiku sulgemisest üle kogu riigi.

Samas oli Ühendkuningriik esimene ka uute töökohtade loomisel: 2009. aastal teatati rohkemast kui 60 000 uuest töökohast. Tähelepanuväärne on see, et paljud neist loodi säästukauplustes ja kiirtoidurestoranides, mille õnn – nagu selgub – õitses ka siis, kui muu majandustegevus langes. Näiteks teatas Kentucky Fried Chicken aasta esimeses kvartalis, et loob Ühendkuningriigis 9 000 töökoha. Samuti Ühendkuningriigis teatas odavkaupluste kett ASDA samas kvartalis 7 000 töökoha loomisest. (Selline tendents ei piirdunud ainult Ühendkuningriigiga: 2009. aasta sügisel teatas Belgia säästukaupluste kontsern Colruyt ligikaudu 4 000 uue töökoha loomisest).

Poolas andsid mitmed laiaulatuslikud restruktureerimised tulemuseks suure arvu uusi töökohti: näiteks teatati Stocznia Szczecini ja Stocznia Gdynia laevatehastes loodud 5 000 uuest töökohast, sügisel teatas arvutihiid IBM 1 000 töökoha loomisest.

Töökohtade arvu kasvu mõjutas osaliselt ka keskkonnasõbralike töökohtade loomine. Aasta teises kvartalis teatas Prantsuse ettevõtja Veolia Environnement 5 000 töökoha loomisest ringlussevõtu valdkonnas ning Iirimaa ettevõtja Electricity Supply Board teatas, et keskkonnasäästliku energiatehnoloogia valdkonnas luuakse ligikaudu 4 000 töökoha. Majanduslangus peegeldus ka teadetes uute töökohtade loomisest avalikus sektoris, kus hakati pakkuma teenuseid koondatud töötajate abistamiseks: näiteks Rootsi riiklik tööhõiveamet teatas kolmandas kvartalis 2 000 uue töökoha loomisest.

49%

kasvas viidete arv
Eurofoundi uuringutele
Euroopa Komisjoni
poliitikadokumentides

Fondi 2009. aasta konverentsil

Kes mida ütles?

Peaminister **Brian Cowen**: „Kõige tähtsam asi, mida meie [Iirimaa] saame töökohtade kaitseks ja uute loomiseks teha, on tegutseda kiiresti, otsustavalt ja tõhusalt selle nimel, et parandada ja stabiliseerida riigi rahandust. See taastab meie riigisisese ja rahvusvahelise usalduse, mis meelitab ligi investeringuid ja suurendab tarbimist, mis on tööhõive eeltingimus.”

John Monks, Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon: „Heaoluriigid on stabiliseerijad. Peame turumajanduse ja avaliku sektori tasakaalustama. Saksamaal ja Ühendkuningriigis on SKP langenud sarnaselt, aga tänu Saksamaa eesrindlikele lühiajalistele töö-toetustele ei ole tööpuudus Saksamaal oluliselt kasvanud.”

Amy Domini, ettevõtte Domini Social Investments asutaja ja tegevjuht ning sotsiaalselt vastutustundliku investeerimise tulihingeline pooldaja: „Me peame kahtluse alla seadma mõned neist eeldustest, mille alusel oleme lubanud finantsüsteemil tegutseda. Minu arvates peab finantsvarasid haldama viisil, mis täidab finantsvarade eesmärki, ja selleks on võimalikult paljude inimeste elu parandamine.”

Jørgen Rønne, BusinessEurope'i sotsiaalkomitee esimees oli vastu arusaamale, et õige on läheneda kriisile kui süsteemsele probleemile ning hoiatas ettevõtete ülereguleerimise eest: „Lahendused tuleb leida ettevõtja või sektori tasemel”.

Maria João Rodrigues, Lissaboni strateegia erinõustaja: „Selle majanduslangusega võideldes kardavad paljud inimesed, et neid peetakse proteksionistideks. Kuid kui kaotame praegu töökohti, on neid tulevikus hoopis raskem luua... Kriisi üle arutledes peaksime mõtlema ka sellele, kuidas toetada pikaajalist majanduskasvu. Me ei tohi oma pikemaajalisi tulevikusihte silmist kaotada.”

Robert Verrue, Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi peadirektor: „Enamik inimestest ei oleks osanud arvata, et EL kriisile nii ühtselt reageerib. Peame ka edaspidi ühise tegutsemise võimalused ära kasutama. Kui EL ei oleks nii ühtne olnud, oleks seniste edusammude tegemine raske olnud.”

Krasimir Popov, töö- ja sotsiaalpoliitika aseminister Bulgaaria reageerimisest kriisile: „Meie lühiajaline taastumisplaan sisaldab sotsiaalset turvalisust ja tervisekindlustust ning restruktureerimise sotsiaalseid tagajärgi. Töö kaotanud saavad kasutada ümberõppe tähikuid, mida rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondist. Uute töökohtade loomise kiirendamiseks on eraldatud hiigelsuuri ressursse.”

Anna Ekström, Rootsi kutseühingute konföderatsiooni president: „Sotsiaaldialoog tähendab jõutasakaalu vastandlike huvide vahel. Tõelise sotsiaaldialoogi korral tulevad mõlemad pooled teineteisele vastu... Peaksime nägema sotsiaalset turvalisust kui investeringut, muudatuste algatajat, kasvu vallandajat ... pigem hüppelauda kui turvavõrku.”

MAJANDUSLANGUSELE REAGEERIMINE 2

Samas kui majanduslangusega kaasnenud suured muutused on viinud töövõitluseni, on nõudluse äkilist langust paljudel juhtudel korvatud töökorralduse muutmise või sisemise paindlikkuse suurendamisega. Üks praeguse majanduslanguse tunnusjooni on ametivõimude ja sotsiaalpartnerite valmidus teha ELi tasemel poliitikamuudatuste ja meetmete toel koostööd tööhõivet säilitavate meetmete osas, et reageerida nõudluse langusele, mida peetakse vaid ajutiseks.

EL-I TASAND

Eurofound on oma majanduslangust käsitlevates uuringutes läinud süvitsi ega ole piirdunud pelgalt töökohtade kaotamist ja loomist kajastavate numbrite kvantitatiivse käsitlemisega, et anda kvalitatiivne hinnang selle kohta, kuidas kogu Euroopa, liikmesriigid, ettevõtjad, sotsiaalpartnerid ja ametiühingud on majanduslangusele reageerinud. Juhtumianalüüsidel ja riiklike lähenemiste võrdlemisel põhineva hinnangu koostamist hõlbustas Eurofoundi kolmepoolne struktuur, mis tagab fondile ainulaadse teabe ja juurdepääsu ELi tasemel osaliste, riikide valitsuste, ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide vaadetele ja lähenemistele.

Ennenägematule majanduslangusele reageerimiseks on kriisivastaseid meetmeid võetud kogu Euroopas ja kõikidel tasanditel. Kõige olulisem vastus ELi tasemel oli Euroopa majanduse elavdamise kava, mille Euroopa Ülemkogu võttis vastu 2008. aasta novembris. Nagu aruandes „ERM report 2009: Restructuring in recession” rõhutatakse, on Euroopa majanduse elavdamise kava eesmärk liikmesriikide poliitikate koordineerimine ja täiendava finantseerimise tagamine Euroopa Investeerimispannga ja selliste fondide kaudu nagu Euroopa Sotsiaalfond. Euroopa majanduse elavdamise kava peamine eesmärk on avaldada survet tarbimise hoogustamisele ning aidata seeläbi töökohti säilitada ajani, mil majanduse elavnemine on kindel.

Kavaga kuulutati välja ka Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi põhikirja ajutine laiendamine, et võimaldada fondil tegutseda sihtotstarbelise vastumeetmena kriisi tagajärjel tekkinud restruktureerimisele ettevõtja tasandil. Selle mööduse järgi peavad taotlejad liikmesriigid tõendama selget seost koondamiste ja majanduskriisi vahel. Põhikirja laiendamine kehtib 2011. aasta lõpuni ja sama kaua kehtib ka ELi rahastamise suurendamine, mis kasvas 50%-lt 65%-le. Peale selle alandati toetuse saamiseks vajalike koondamiste arvu künnist nii ühe juhtumi kui ka mitme väiksema juhtumi puhul 1 000-lt 500-le. Seni on suurem osa finantseeringutest kulunud tööpakkumiste ja -otsimiste kokkuvõimise, nõustamise ja ümberõppe meetmetele. Ent Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond tunnustab ka teisi meetmeid, nagu liikuvustoetused, palgatoetusmeetmed ja eriti ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele suunatud meetmed.

Kas Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondist on seni abi olnud?

Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi kaudu osutatud lisaabi finantsvahendite ja töötajate näol oli nende põhiosalejate sõnul, kes olid kaasatud koondatud töötajate abistamise protsessi kahes laialdaselt kajastatud restruktureerimisjuhtumis 2009. aastal, äärmiselt väärtuslik täiendus teistele finantseerimisallikatele. Eurofoundi uuring tõi välja Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi finantseeringu rolli nende töötajate lõimimisel, kes koondati mobiiltelefonisektori kahe ettevõtja – BenQ Saksamaal ja Perlos Soomes – restruktureerimise tõttu. Uuringu tulemused näitavad, et fondi edukuse tähtsaks elemendiks riiklike ja piirkondlike pingutuste tõhustamisel on lisaalg, mida võimaldati kasutada koolituseks ning personaalseks ja sügavuti minevaks abiks, eriti sotsiaalselt kaitsetumate töötajate rühmade puhul. Üldiselt tundub, et Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondil oli – vähemalt nimetatud juhtudel – märkimisväärne mõju koondatud töötajate tööalasele konkurentsivõimele ja heaolule.

Saksamaal ja Soomes kasutatakse koondatud töötajate abistamiseks kaht eri mudelit: üleminekuettevõtte ja vahetuse kindlustamise keskus. Mõlemad on hästi välja arendatud. Kuid Saksamaa näite puhul ei hõlma tavapärase üleminekuettevõtte mudel töötajate väga personaalset abistamist ja koolitamist ega tugirühma toetust, mis oli Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi paketi üheks osaks. Nii Saksamaa kui ka Soome puhul võimaldas Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi abi teha koostööd koolituse läbiviimisel, et koostada üksikasjalikumaid hinnanguid tööturu nõudmiste kohta ning selle raames töötati välja vajadustepõhised koolitused, mis andsid positiivsemaid tulemusi töökohade leidmisel. Valitsuse eelarvepiirangute tõttu on Soomes täiendavate tugitöötajate palkamine töötajate abistamiseks problemaatiline. Ent Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi finantseering nägi ette, et tugitöötajaid palgatakse juurde ning kohalik töökeskus saab abi täiendavalt nõustajatelt, töösühholoogilt ja meeskonnajuhilt.

Nii Saksa kui ka Soome tavapärase mudeli veel üks puudus on see, et neis napib sageli aega ja rahalisi vahendeid. See tekitab probleeme nendele töötajatele, kes vajavad abi kõige rohkem, näiteks töötajad, kes vajavad tööturule naasmiseks sügavuti minevat sekkumist, nõustamist ja koolitust. Need, keda nii BenQ kui ka Perlose puhul juhtumianalüüsi „*Added value of the European Globalisation adjustment Fund: A comparison of experiences in Germany and Finland*” jaoks küsitleti, tunnistasid, et pigem olid Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi sekkumise kõige olulisemaks kasuteguriks lisaressursid ja -töötajad, keda töötajate abistamiseks kasutati, kui uut tüüpi toetuskavade loomine. Ja mõlemal juhul arvati, et Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi finantseeritud täiendavast toetusest said kõige enam kasu sotsiaalselt kõige vähem kaitstud töötajate rühmad – eakamad inimesed, madala oskustasemega töötajad ja naised (eriti üksikemad). Küsimustele vastates hindasid mõlema ettevõtte töötajad eriti kõrgelt intensiivsemat ja personaalsemat toetust, mida pakkusid uued nõustajad.

MAJANDUSLANGUSELE REAGEERIMINE

Liikmesriikide reageering

Majanduslanguse mõjude levimisele üle kogu Euroopa reageerisid liikmesriikide kesk- ja piirkondlikud valitsused laiaulatuslike kriisivastaste meetmepakettide kasutuselevõtuga. Paljude selliste pakettide üheks olulisimaks osaks oli toetus ja abi langevast nõudlusest põhjustatud raskustega ja seega ka viletsas seisus tööturuga silmitsi seisvatele ettevõtjatele ja töötajatele.

Laia valiku meetmete abil on liikmesriigid pidanud lahingut mitmel rindel: püüdes töökohti kaitsta, tegeledes tööpuuduse tagajärgedega ja leevendades selle ilmnunud mõju ning, pikemat perspektiivi silmas pidades, püüdes hoida tööalast konkurentsivõimet ja säilitada tingimused töökohade arvu kasvuks.

Tööaja lühendamine

Üks olulisemaid vahendeid, mida valitsused on rakendanud või mõnel juhul laiendanud, on rahaliselt toetatud lühendatud tööajaga töötamine. Vähenenud nõudluse ja ka sellest tingitud vähenenud tootmise tõttu vähendasid tööandjad oma töötajate tööaega ja palka (sageli kooskõlas kollektiivlepinguga) ning töötajate palgad kaeti ajutise riikliku abiga. Sellised skeemid kaitsevad tööandjaid sissetulekute suure vähenemise eest ja võimaldavad ettevõtjatel hoida alles oskustöölisi ettevõtja jaoks väiksema kuluga. Arvestades liikmesriikide väga erinevat riiklikku tööseadusandlust ja kollektiivläbirääkimiste korda, on riikide valitsused ja ettevõtjad teinud kriisi ajal koostööd lühendatud tööajaga töötamise soodustamiseks siiski erineval määral.

Pidurid peale – kriisis autosektor

Autotööstussektor on oluline tööandja, andes Euroopas otseselt tööd 2,2 miljonile inimesele ning ligikaudu 10 miljonile inimesele tarneahela lülides, mis teeb kokku ligi kolmandiku kõikidest töökohadest Euroopa tööstusettevõtetes. Ent jätkuv majanduslangus on tabanud autotööstussektorit väga rängalt: müügikäibe ligikaudu 15%-line vähenemine 2009. aasta esimesel neljal kuul EL 15 riikides ja 21%-line langus uutes liikmesriikides põhjustas šokilaineid kogu sektoris ja seadis ohtu lugematu arvu töökohti. Näiteks teatas General Motors veebruari keskel, et kaotab 47 000 töökohta, märtsis teatas Volkswagen, et kaotab oma üle maailma tegutsevates üksustes kõik 16 500 ajutist töökohta.

2009. aastal uuris Eurofound sektoris toimunud muudatusi, seda, kuidas autotööstus majanduskriisile reageeris ja milliseid poliitilisi vastumeetmeid töötati välja riigi ning Euroopa tasandil. Paljude riikide valitsused sekkusid, et pakkuda erakorralisi laene ja suurendada nõudlust, näiteks vanade autode väljavahetamise kavade näol, mille alusel uue auto ostjat ergutatakse rahaliselt. Kuigi Saksamaal suurendas see tarbijate nõudlust, ei avaldanud sarnased kavad mujal samasugust mõju. Lühendatud tööajaga töötamise kavad aitasid töökohti vähemalt lühiajaliselt päästa, riik pakkus palgatoetusi vähendatud palkade hüvitamiseks ning sotsiaalkindlustusmaksete jätkamise tagamiseks.

Algatused ettevõtjate tasandil

Mitme riigi ettevõtjad on ise välja töötanud algatusi töötajate alalhoidmiseks väheneva nõudluse tingimustes. Nende seas on ajutised tootmisseisakud kombineeritult töötajate palgata puhkusega, ajutised sundpuhkused, palkade külmutamine ja kärpimine. Mõnel juhul – Bentley Motors ja Toyota Ühendkuningriigis, Volvo Rootsis ja Opel Poolas – pakutakse töötajatele tootmisseisakute või lühendatud tööajaga töötamise ajal koolitusi kas oskuste täiendamiseks või paremaks valmisolekuks võimaliku töölt vabastamise korral. Esialgu pole veel teada, kas sellised meetmed aitavad autotööstussektorit üldise majanduskliima kosumiseni toetada. 2009. aasta juuli seisuga näitasid andmed, et ühinemisi ja sulgemisi tuleb veelgi.

Täpsem teave on esitatud aruandes „*Recent restructuring trends and policies in the automotive sector*”.

Saksamaal pakub olemasolev föderaalne süsteem Kurzarbeit riiklikku toetust ettevõtjatele, kes kasutavad lühendatud tööajaga töötamist. Kui ettevõtja vajadus paindliku tööajaga töötamise järele võrreldes kollektiivlepingus kokkulepituga suureneb, saab ettevõtja kasutada riiklikke vahendeid. 2008. aasta oktoobrist detsembrini kasvas nende töötajate arv, kes said fondi väljamaksetest võimalikku kasu, üle viie korra; 2009. aasta märtsis töötas ligikaudu 1,1 miljonit töötajat Saksamaal doteeritud lühendatud tööajaga. Mõne hinnangu kohaselt oleks selle poliitilise meetmeta Saksamaal koondatud üle 350 000 töötaja. Kindel on see, et tänu ergutusmeetmetele üldiselt ei toonud SKP langus Saksamaal kaasa sellist tööhõive vähenemist, nagu oleks võinud oodata. Saksamaa SKP langes 2008. aasta esimesest kvartalist 2009. aasta esimese kvartalini 6,7%, samas langes SKP Hispaanias sellest vähem kui poole võrra – ainult 3%. Ent kui Saksamaal tööhõive samal perioodil natuke suurenes – 0,4% võrra, siis vähenes see Hispaanias 6,3%.

Samalaadne sekkumine Prantsusmaal – osaline töötus (chômage partiel) – aitas töökohti kaitsta, eriti autotööstuses, kus kava raames finantseerimist taotlenud ettevõtjate arv märgatavalt kasvas. Prantsusmaa kava kohaselt kasutatakse erandlike majandusraskuste korral riiklikke vahendeid töötajate ajutise sündpuhkuse ajal miinimumtunnipalga katmiseks 60% ulatuses. Samasuguseid kavasid on rakendatud ka Madalmaades ja Austrias. Ühendkuningriigis, kus kollektiivläbirääkimised on suure osas detsentraliseeritud, on tööaja lühendamise meetmeid majanduslanguse ajal võetud enamasti juhtkonna ja ametiühingute läbirääkimiste tulemusel ettevõtjate tasandil. Puuduvad riiklikud programmid, mis aitaksid tööandjatel tööhõivet lühendatud tööajaga töötamise abil säilitada.

Ilmneb, et neil riikidel, kes on aktiivselt kasutanud selliseid meetmeid nagu paindlik tööaeg, lühendatud tööajaga töötamine ja ajutine sündpuhkusele saatmine, on olnud võimalik koondamiste ulatust piirata. Näiteks selliste meetmete kombinatsioone kasutanud Austrias, Madalmaades, Prantsusmaal ja Saksamaal ei ole töötus nii järsult kasvanud kui paljudes teistes liikmesriikides. Kuid kui tööturg ei elavne, ei pruugi need positiivsed tulemused olla kestvad. Töötuse taseme kiire kasvu oht on reaalne isegi sellistes riikides nagu Prantsusmaa ja Saksamaa, kelle tootmissektorid on seni suutnud majanduslangusest tingitud laiaulatuslikku restruktureerimist vältida.

Tööjõukulude kärpimine

Tööjõukulude vähendamine aitab ettevõtjatel kriisi ajal oma finantsseisundit parandada. Mitme liikmesriigi valitsused on vähendanud muid kui palgaga seotud tööjõukulusid – eeskätt makse ja tööandjate makstavaid hüvitisi – või nende maksmist edasi lükanud. Näiteks Saksamaal alandati tööandja makstavat töötuskindluste hüvitist 2009. ja 2010. aasta eest 2,8%ni. Mõnes riigis kohaldatakse vähendatud sotsiaalkindlustusmaksleid teatud töötajate rühmadele või teatud sektorite ettevõtjatele. Näiteks Portugalis, Tšehhi Vabariigis ja Ungaris julgustab valitsus ettevõtjaid värbama eakamaid töötajaid, vähendades nende sotsiaalkindlustusmaksleid, näiteks tervisekindlustust, või vabastades neid sellest. Hispaania valitsus on edasi lükanud tööandja makstavate hüvitiste tasumise lennundus- ja maanteetranspordisektorites.

Meetmed ettevõtja tasandil

Nii 2008. kui ka 2009. aastal võtsid paljude sektorite ettevõtjad riigi toetuseta kasutusele oma abinõud tööaja kohandamiseks ning selle kaudu tööjõukulude vähendamiseks. Selle saavutamiseks kasutati väga erinevaid meetmeid: tootmisseeisakud, korralise puhkuse võtmise kohustus, lühendatud tööaeg või -päevad, tööaja arvestuse tõhusam kasutamine, kordamööda töölt äraolek ja puhkeperioodid. Lisaks sellele vähendati paljudel juhtudel palku, isegi kuni 10% või 20%. Tegelikult on ettevõtjad võtnud mitmete meetmete kombinatsioone ja tavaliselt ametiühingute ning tööõukogudega konsulteerides.

Et majanduslanguse haripunkt saabus 2008. aasta lõpus ja 2009. aasta alguses, kasutasid paljud ettevõtjad ära aastalõpupuhkuste hooaega: 2008. aasta detsembris ja 2009. aasta jaanuaris seisati tootmine ja ettevõtted suleti sageli kuni neljaks nädalaks. Nii jätkati ka 2009. aasta esimesel poolel, mil mõned ettevõtjad kasutasid tootmise peatamist või lühendasid vahetusi. Üldiselt reageerisid ettevõtjad nõudluse langusest tingitud äritegevuse soikumisperioodidele esmalt soovitusel töötajatel oma välja võtmata puhkusepäevad ära kasutada.

Palgakärped töökohtade päästmiseks

Koondamiste vältimiseks on paljud tööandjad ja töötajate esindajad jõudnud kokkuleppele palkade külmutamises või kärpimises. Paljudel juhtudel ei ole palgakärpeid kohaldatud ühtviisi kõikidele töötajatele, pigem rakendatakse neid sissetuleku järgi – näiteks palkade külmutamine madala palga saajate, mõõdukad palgakärped keskmise palga saajate ning suuremad palgakärped ja lisatasude mittemaksmine juhtivtöötajate puhul. Tavaliselt kasutatakse selliseid töökohtade säilitamise abinõusid pigem koos teiste meetmetega kui eraldiseisvate algatustena. Näiteks 2009. aasta jaanuaris loobus elektroonikatootja Sony oma koondamisplaanist ja võttis vastutasuks palkade külmutamise ja pikema tööaja eest kohustuse jätkata oma Barcelona tehase tegevust kuni 2010. aastani. Samal aastal nõustusid Czech Airlinesis töötavad piloodid 6,5 %-lise palgakärpega, et päästa 200 töökohta ning Iiri lennuettevõtja Aer Lingus ja Iiri juhtiv ametiühing SIPTU jõudsid kokkuleppele uudse kulude vähendamise lepingu osas. Kokkuleppe kohaselt kasutas 850 töötajat nn töölt lahkumise ja tööle naasmise võimalust, mis tähendas seda, et neile maksti ahvatlevat lahkumistoetust ning töötajad said tööle naasta uuesti määratletud rollidesse madalama palgaga ja ebasoodsamatel tingimustel.

Teise võimalusena on osa ettevõtjaid, eriti Saksamaal, juurutanud või laiendanud tööaja arvestust. Näiteks palutakse töötajatel kogunenud ületunnitöö eest vabu päevi võtta: nii saavad nad vaba aega korralist puhkust kasutamata ja samas ei pea ettevõtja ületunnitöö eest suuremat hüvitist maksma. Või palutakse töötajatel võtta praegu vabu päevi ja tulevikus, kui nõudlus ettevõtja toodangu järel on hinnangute kohaselt taastunud, kauem töötada.

Vallandamiste vältimiseks praegusel nõudluse languse ajal (kui puhkuse või ületunnitöö hüvitamise õigust enam kasutada ei ole võimalik), on paljud Euroopa ettevõtjad rakendanud oma töötajad tööle lühema tööajaga või seadnud sisse ajutised sundpuhkused. Töötajatele annab see vähemalt ajutise tagatise koondamise eest, isegi kui tööaja lühendamine toob kaasa netopalgala vähenemise. Tööandjatele annab see suurema sisemise paindlikkuse, kuna tööjõukulud vähenevad, aga samas säilitab ettevõtja töötajad, oskused ja pädevused edasiseks taastumiseks.

2009. aasta märtsis nõustusid Rootsi tarbesõidukite tootja Scania töötajad ajutiste sundpunktustega vastutasuks tagatisele, et nende töökohad säilitatakse kokkuleppele järgneva kuue kuu jooksul. Kokkulepe hõlmas ka 20%-list tööaja lühendamist ja 10%-list palgakärpet, puhkusetasu vähendamist ning palgatõusu külmutamist selle aasta jooksul.

Ilmneb, et lühendatud tööajaga töötamist ja ajutisi sundpuhkusi hakati rakendama 2009. aasta jaanuaris, teise lainena 2009. aasta aprillist maini. Üldiselt peavad ettevõtjad seda ajutiseks abinõuks, mida saab kasutada mõne nädala või kuu jooksul. Mõned ettevõtjad pikendasid hiljem selle kasutamise perioodi. Samas leidsid mõned ettevõtjad, et kavandatud tööaja lühendamine ei osutunud vajalikuks: näiteks Tšehhi Vabariigi ettevõttele Škoda tuli kasuks Saksamaa vanade autode väljavahetamise kavast tulenenud nõudluse kasv.

1,6 miljonit

inimest külastas eelmisel aastal Eurofoundi veebisaiti

2009. aasta lõpus Saksamaal läbi viidud üleriigiline uuring näitas, et vaatamata sellele, et majanduskriis mõjutas peaaegu kõiki ettevõtjaid, koondati vaid väga väike osa töötajaid. Tööaja arvestus oli kõige laialdasemalt levinud abinõu, mida kasutati tegeliku tööaja vähendamiseks ja ettevõtjate kaitsmiseks nõudluse vähenemise eest; tööaja arvestust kas isiklikule kontole kantud tööaja vähendamise kujul või tööajakrediidi kujul, mille kohaselt tuleb töötada tulevikus, kui äritegevus taastub, kasutas kokku 30% Saksa ettevõtjatest. Teine levinum meede oli lühendatud tööajaga töötamine, mida kasutas 20% ettevõtjatest.

Osa ettevõtjaid, kes tegutsevad eeskätt teenindussfääris, nagu panganduses või ärinõustamises, juurutavad pikaajalisemat lühendatud tööajaga töötamist kas karjääri katkestamise või sundpuhkuse võtmise kujul. Näiteks finantskontsern BBVA võttis 2009. aasta mais kasutusele rea abinõusid kulude vähendamiseks (lisaeesmärk oli aidata töötajatel ühitada töö- ja pereelu ning võimaldada neil paindlikumalt töötada). Abinõude seas oli võimalus võtta 3–5 aastat puhkust, et viia ellu isiklike või kutsealaseid projekte ligikaudu 30%-lise aastapalga ja tervisekindlustuse säilitamisega ning töö tagamisega selle perioodi lõpus.

TÖÖKOHTADE KRIISI LAHENDAMINE

Massilise tööpuuduse taustal on liikmesriigid teinud silmapistvaid pingutusi töötute tööturule tagasitoomiseks. Üks viis nende tööturule naasmise hõlbustamiseks on tööpakkujate ja -otsijate kokkuviimise, nõustamis- ja karjääriplaneerimisteenuste osutamine.

Mitmed liikmesriigid on püüdnud kohandada oma riigi tööturuasutusi kasvanud nõudlusega, mille on põhjustanud majanduslangusest tingitud töökohakaotused. See võib sisaldada lisatöötajate palkamist, et suurema nõudlusega toime tulla, olemasolevate töötajate koolitamist, nõustamisperioodi pikendamist või selle sidumist teiste tööturuteenuste osutajatega.

Restruktureerimise tagajärgede pehmendamine

Vaatamata sellele, kas restruktureerimine võetakse ette finantskriisi tõttu või ettevõtjate ühinemise tulemusel, on see töötajatele traumeeriv ja sel võib olla suur majanduslik mõju kohalikule piirkonnale. Ent kogu Euroopas on paljud ettevõtjad teinud märkimisväärseid jõupingutusi – sageli koos töötajate esindajate ning riigiasutustega – töökohtade kaotamise mõjude vähendamiseks. Siia hulka võib lugeda töötajate abistamise ümberõppel või uue töökoha leidmisel ning nende nõustamise pikemaajaliste eesmärkide saavutamisel. Eurofound uuris 2009. aastal põhjalikult mitmeid ettevõtjate restruktureerimise juhtumeid, et analüüsida, milles seisneb restruktureerimise hea tava, hoolimata sellest, kas see on või ei ole praeguse kriisiga seotud. Jõuti järeldusele, et töökohakaotuse mõjude vähendamisel on kõige olulisem tegur konsulteerimine. Parimates näidisjuhtumites on koostööaldis konsulteerimine ettevõtja töökorra lahutamatu osa ja seda tehakse pidevalt – ka siis, kui tegu pole restruktureerimisega.

Eraldi uuringu tulemused näitasid, et sotsiaalpartnerlus on põhielement restruktureerimise negatiivsete tagajärgede leevendamisel. Nii Rootsis kui ka Belgias on sotsiaalpartnerite ühendused loodud eesmärgiga parandada koondatud töötajate väljavaateid uue ja kvaliteetse töö kiireks leidmiseks. Viimase kümnendi jooksul on Rootsi koondamisalase toe ja nõustamise nõukogu (TRR) toetanud ligikaudu 160 000 ametnikku 20 000 liitunud ettevõttest töö leidmisel või uue karjääri alustamisel. Lisaks sellele püütakse kavaga tagada, et selles osaleja saab kuni 70% oma eelmisest palgast.

Ametiühingute ja tööandjate ühenduste ühist kaasamist nähakse täna kava õnnestumise kõige olulisema tegurina klientidele uue töö leidmisel ning edukate juhtumite määr jääb 60–70% vahele. Veelgi enam, see protsess on pikaajaline ja kliendi suhe koolituskeskusega võib kesta kuni viis aastat. Belgias on nn ümberkvalifitseerimisüksused saavutanud Rootsi TTRiga samaväärset edu. Konkreetsele restruktureerimisjuhtumile reageerimiseks loodud üksus on kolmepoolne eelarvet haldav ühendus, kuhu kuuluvad ametiühingute, tööandjate ja riigi tööturuasutuste esindajad.

Sotsiaalpartnerite struktuuridel Hispaanias ja Itaalias on teistsugune roll, nende eesmärk on muudatust ette näha enne, kui see võtab ettevõtja restruktureerimise ja koondamiste vormi, paraku pole võimalik leida näiteid kavadest, mis püüaksid samaaegselt nii töökohakaotusi vähendada kui ka nendega konstruktiivselt tegelda.

Vt „ERM case studies: Good practice in company restructuring” ja „EMCC case studies – Joint social partner structures and restructuring: Comparing national approaches”.

Mitmed liikmesriigid on kasutusele võtnud ergutusvahendid (või avardanud olemasolevate programmide ulatust), et ettevõtjad oleks huvitatud lisatöökohade loomisest, võimaldades tööandjatel saada kasu palgaga mitteseotud tööjõukulude vähendamisest (vt kirjeldust eespool) või andes neile palgatoetusi uute töötajate palkamiseks. See tähendab, et töötuid saab aidata tööturule naasmisel ja samal ajal säilitavad ettevõtjad edasiseks majandustõusuks vajaliku tööjõu.

Pikem perspektiiv – töötuse mõju pehmendamine

Eelmiste majanduslanguste kogemus näitab, et toodangu languse ja tööhõive languse vahel on ajaline viivitus, mille tulemusel võib oodata tööhõive edasist vähenemist ilmselt veel nelja kuni viie järgmise aasta jooksul. Seega on selge, et riiklik toetus tööhõive säilitamiseks ja töökohade loomiseks peab jätkuma ka majandusliku stabiliseerumise perioodil. Paljud liikmesriigid on kohandanud oma kavasad töötute rahaliseks toetamiseks vastavalt praegustele oludele: näiteks leevendades tingimusi töötushüvitise saamiseks. Toetust osutatakse ka lastetoetuse, eluasemetoetuste ja õppetootuste vormis, et aidata neid, kes on majanduslanguse tõttu tööturult välja jäänud. Ent paljude liikmesriikide jaoks on kõige olulisem ülesanne kohase tasakaalu leidmine üksikisikute ja ettevõtjate toetamise ning riigieelarve koormuse suurendamise vahel.

152 443

trükist levitati, kusjuures
elektroniliselt avaldati
neid veelgi rohkem

Oskuste arendamine edasiseks majanduskasvuks – koolitustoetus liikmesriikides

Majanduslanguse ajal on mitmed valitsused toetanud ettevõtjaid töötajate koolitamisel, motiveerides neid läbi viima täiendavaid koolitusi. Ettevõtjad on saanud toetust nõustamise ja konsulteerimise vormis kas selles, kuidas korraldada sisekoolitust, või selles, kuidas leida sobivaim koolitusteenuse pakkuja väljastpoolt. Näiteks Ühendkuningriigis viib programmi „Koolita, et edu saavutada” läbi valitsusamet, pakkudes nõu töötajate oskuste taseme suurendamiseks ning seda saavad kasutada kõikide sektorite mis tahes suurusega ettevõtjad. Algatust laiendati 2009. aasta jaanuaris, et lisada lühiajalised koolitused nendes valdkondades, mis annavad ettevõtjatele kiiresti tulu, näiteks rahavoogude juhtimine ja äritegevuse tõhustamise meetodid. Mitmel juhul on riiklik koolitustoetus seostatud lühendatud tööajaga töötamisega. Austrias, Tšehhi Vabariigis, Saksamaal ja Poolas saavad tööandjad koolitustoetust, mis katab 25–80% koolituse maksumusest, juhul kui nad pakuvad töötajatele koolituskursusi ajal, mil töötajad lühendatud tööajaga töötamise ajal ei tööta. Toetusmeetmete seas on ka nõustamine ja konsultatsiooniteenus, mida muidu saaks ainult töötud, ning rahalise toetuse andmine koolitusteks ja personalikuludeks.

Vaja on sihipäraseid meetmeid koolitusse tehtavate investeeringute säilitamiseks või suurendamiseks: näiteks näitab Ühendkuningriigis läbi viidud uuring, et 44% ettevõtjaid vähendas koolitusse tehtavaid investeeringuid kriisi tõttu. Vastuseks koolituse alarahastamise ohule on Ühendkuningriigi valitsus eraldanud reserve selleks, et iga alla 25-aastane inimene saaks koolitust või subsideeritud töökoha, kui ta on olnud aasta töötu.

Täpsemat teavet vt „*Restructuring in recession – ERM report 2009*”, „*Sink or swim – recession and recovery in Europe*” ning „*Social dialogue and the recession*”.

SOTSIAALDIALOG MAJANDUSLANGUSE OLUDES

Koostöö kriisi ajal

Majanduslangus on sotsiaaldialogi mõjutanud mitmeti, paljudel juhtudel – vähemalt praegusel ajal – on langus sotsiaalpartnereid ühendanud praktiliste ja koheste meetmete võtmisel. Kuid mõnes liikmesriigis, eriti sellistes, kes püüavad riigieelarve defitsiidi tõttu rakendada kokkuhoiuabinõusid, on valitsuse ja teatud avalike sektorite ametiühingute vahel tekkinud pinged viinud konfliktideni.

Nagu eespool näidatud, on tööaja lühendamise eri kavad paljudel juhtudel toetunud tööandjate ja ametiühingute vahel sõlmitud kokkulepetele. Eurofoundi 2009. aastal läbi viidud töösuhete uuring tõi välja arvukaid näiteid järeleandmistest, mis saavutati sotsiaalpartnerite vahel toimunud läbirääkimiste tulemusel.

Näiteks allkirjastasid Schaeffler Group, IG Metall ja kontserni töö nõukogu 26. mail 2009 kokkuleppe, mille alusel kärbiti tööjõukulused vastutasuks ajutise töökohakindluse tagamise eest, millega välistati koondamised ettevõttes kuni 30. juunini 2010 tingimusel, et tööjõukulude vähendamine saavutatakse ühiselt kokku lepitud meetmete abil, mille hulka kuulub tööaja lühendamine koos töötasu korrigeerimisega ning lühendatud tööajaga töötamise edasine kasutamine. Juhtkonna sõnul oli kaalul 220 000 töökohta, mis õnnestus vähemalt lühiajaliselt päästa.

Rootsi tootmissektoris, mis võitleb majanduslanguse tõttu erakordsete raskustega, jõudsid metallitöölise ühing (IF Metall) ja tööandjate ühendused märtsis 2009 kokkuleppele tööaja lühendamises. Kokkuleppe alusel alandatakse vastavalt ka palku, ent töötajad saavad vähemalt 80% oma tavapalgast. Kohapeal sõlmitud kokkulepped tagavad, et töötajad kaasatakse tasuta koolitusse, et tõsta nende tööalast konkurentsivõimet ja parandada oskusi. 2009. aasta varasügiseks oli sõlmitud ligikaudu 500 kokkulepet, mis hõlmasid 70 000 töötajat ja peagi lisandus neid veelgi.

KOLMEPOOLNE KOOSTÖÖ

Paljudes riikides on sotsiaalpartnerid ja riikide valitsused teinud kolmepoolset koostööd majanduslanguse mõjude vähendamisele suunatud meetmete kujundamisel. Kolmepoolne kokkulepe Eestis, milleni jõuti märtsis 2009, nägi ette meetmed elukestva õppe, sotsiaalse turvalisuse ja paindlike töömeetodite valdkonnas, näiteks osalise tööaja ja elukestva õppe ühendamine ning teenuse osutamise parandamise nimel suure osa sotsiaalse turvalisuse ja töötamisega seotud teenuste üleviimine elektroonilistesse kanalitesse.

135 276

dokumenti laaditi alla Eurofoundi veebisaidilt (võrreldes 2008. aastaga oli see ligikaudu 28 000 rohkem)

Järeleandmiste tegemine – kas palgad või töökohad

Et paljud ettevõtjad peavad kulusid märkimisväärselt vähendama, tuleb töötajate esindajatel ja ametiühingutel seista silmitsi ebameeldiva valikuga, kas nõustuda vähem soodsate töötingimustega, et kulude vähendamisele kaasa aidata, või riskida osa töötajate töölt vabastamise, töötajate ümberpaigutamise või koguni ettevõtte sulgemisega. Selline järeleandmiste üle läbirääkimine lõpeb sageli töötajate esindajate nõustumisega palgakärbete või palkade külmutamisega. Töötajate esindajad võivad vastutasuks mõnele juhtkonna antud tööhõive tagamise lubadusele nõustuda ka muude järeleandmistega, nagu pikem tööaeg, millega ei kaasne palgatõusu. Näiteks üleilmse postiettevõtte TNT Hollandi tütarettevõtja ametiühing DATE nõustus kuni 15%-liste palgakärbetega vastutasuks tööhõive tagamise eest, millega välistatakse töötajate vallandamine järgmise kolme aasta jooksul. Ametiühingute sõnul oleks alternatiiv olnud 11 000 töökoha ohtuseadmine väga konkureerival turul.

Ametiühingud pole aga sugugi alati rõõmsad lahenduste üle, millega suurem paindlikkus vahetatakse suurema tööhõive tagamise vastu. Palkade külmutamine SEATi Hispaanias Martorelli linnas asuvas autotehases kiideti heaks alles 2009. aasta märtsis pärast pikki osapooltevahelisi läbirääkimisi. Saksa autotootja Daimleri juhtkond ja töönõukogu leppisid aprillis kokku ulatuslikumas kulude vähendamise pakettis, mis peaks arvutuste kohaselt andma kokkuhoidu ligikaudu kaks miljardit eurot. Ent mõned töönõukogu liikmed on Daimleri pakutud tööhõive tagamise lubadusi kritiseerinud, pidades neid liiga piiratuteks.

Kuigi järeleandmiste üle läbirääkimine võib raskel ajal aidata töökohti kindlustada, täidab see töötajate esindajate vaatekohast oma eesmärgi ainult juhul, kui seda rakendatakse lühiajalise strateegiana. Juba oma olemuselt õõnestavad järeleandmised ametiühingute peaesmärgi, mis on töötingimuste parandamine. Et järeleandmiste tegemine oleks töötajate huvides, peab järeleandmisi rakendama ajutiselt ja need peavad põhinema konkreetsetel eeltingimustel.

Poolas võttis valitsus juunis 2009 vastu sotsiaalpartnerite esitatud kriisivastaste meetmete paketi, mis kiideti heaks kahe seaduseelnõu kujul. Pakett, milles üldsus nägi sotsiaaldialoogi uuestisündi, sisaldas 13 meetet, nende seas miinimumpalga tõstmine, subsideeritud töökohad töölt vabastamise asemel ning töö kaotanute sotsiaaltoetuste suurendamine.

Riigi majanduse taaskäivitamise ja töötajate ostuvõime säilitamise kava ühe osana leppisid sotsiaalpartnerid Belgias kokku, et töötajatele jagatakse nn ökotšekke, mida saab kasutada keskkonnasõbralike tarbekaupade ostmiseks. Kolmepoolse sektoritevahelise kokkuleppega, mis oli sama algatuse osa, otsustati tõsta laialt kasutatavate lõunatalongide väärtust. Et töötus Hispaanias kasvas, otsustas valitsus tööhõive suurendamiseks avalikus ja erasektoris suurendada toetusi ja võtta kasutusele meetmete paketi, mis sisaldab ka infrastruktuuri ja ehitusse suunatud riiklike investeeringute suurendamist.

MÜNDI TEINE POOL – PROBLEEMSED TÖÖSUHTED

Kriisi ajal on koordineeritud töövõitlus olnud pigem erand kui reegel. Mure majandusliku olukorra tõsiduse üle on arvatavasti veennud sotsiaalpartnereid selles, et kohanemine ja paindlikkus on ellujäämise jaoks olulisemad. Suurte ja tuntud ettevõtjate, nagu rahvusvahelise General Motorsi, ning Ühendkuningriigis ja Saksamaal tegutseva jaemüügiettevõtte Woolworth pankrotistumine ning sellele järgnenud töötuse kasv suurendab ilmselt tõenäosust, et restruktureerimisetepanekute korral valivad ametiühingud pigem läbirääkimiste kui töövõitluse tee.

Samal ajal kui ametiühingud, tööandjate ühendused ja riikide valitsused on kriisi ajal teinud arvestatavat koostööd, on jätkuv majandustegevuse kahanemine ja sellega võitlemiseks tehtud paljude kärbete ulatus tekitanud proteste, töövõitlust ja mõnel juhul ka sotsiaaldialoogi katkemist.

Mõnes riigis olid ametiühingud valitsuse kriisimeetmete vastu. Leedus korraldasid ametiühingud 2009. aasta jaanuaris üleriigilise protestiaktsiooni valitsuse poliitika vastu. Ka Prantsusmaal kuulutasid kõik suured ametiühingud samal kuul välja üleriigilise streigi valitsuse kriisipoliitika vastu.

Aprillis toimunud üldstreik Itaalias, mille kuulutas välja Itaalia tööliste üldkonföderatsioon CGIL protestiks valitsuse väidetava võimetuse vastu majanduskriisiga võitlemisel, tõi välja pinged ametiühingute vahel, sest CGIL oli vastu valitsuse ja teiste sotsiaalpartnerite vahel sõlmitud kokkuleppele kollektiivläbirääkimiste süsteemi muutmiseks.

Aprillis Kreekas toimunud üldstreik pööras tähelepanu riigi halvenevale majandusolukorrale ning ametiühingud protestisid Kreeka valitsuse piirava eelarvepoliitika vastu. Oktoobris korraldasid avaliku sektori ametiühingud ühepäevase üldstreigi avaliku sektori uue palgaseaduseelnõu vastu.

Luksemburgis korraldas seitse ametiühingut mais suure demonstratsiooni, et nõuda tööhõivetagatise ning Luksemburgi sotsiaalkindlustussüsteemi mis tahes õõnestamise vältimist.

Leedus alustas riiklik ametiühingute keskliit juulis näljastreiki protestiks niigi alatasustatud avaliku sektori töötajate palgakärbete vastu, proteste jätkati oktoobris.

2009. aasta suvel loeti sotsiaaldialoog Hispaanias ametlikult katkenuks, hoolimata ühise avalduse allkirjastamisest, millega sotsiaalpartnerid ja valitsus tunnistasid Hispaania majanduskriisi ning selle suurust. Kõik osapooled võtsid endale sotsiaaldialoogi raames kohustuse rakendada abinõusid majanduse elavdamise toetamiseks. Ent valitsus ja ametiühingud lükkasid tagasi töandjate esindajate esitatud kõige olulisemad meetmed – töandjate makstava sotsiaalkindlustusmaksu vähendamise ja ülemineku paindlikumatele töölepingutele.

Eestis protestisid oktoobris kaks tervishoiutöötajaid esindavat ametiühingut valitsuse tervishoiukulutuste kärpimise kavade vastu, põhjendades oma vastuseisu sellega, et palgakärped võivad lõppeda tervishoiutöötajate välismaale tööle asumisega.

2009. aasta detsembris pärast seda, kui valitsus teatas, et läbirääkimised avaliku sektori ametiühingutega seoses kokkulepitud meetodiga avaliku sektori palkade vähendamiseks ühe miljardi euro ulatuses on läbi kukkunud, arvati, et Iirimaa 22 aasta vanune sotsiaalpartnerluse süsteem võib olla sama hästi kui kokku kukkunud.

Rahvusvahelised ettevõtted ja kollektiivläbirääkimised

Eurofound uuris 2009. aastal rahvusvaheliste ettevõtete rolli kollektiivläbirääkimistel. Oluliste töandjatena on rahvusvaheliste ettevõtete tavand üliolulised Euroopa erinevate kollektiivläbirääkimiste pidamise süsteemide kujunemise mõistmisel: nende osa riiklike kollektiivläbirääkimiste süsteemide muutmise survestamisest on silmatorkav, kutsudes üles laiendama ettevõtja tasemel peetavaid läbirääkimisi ja pöörama läbirääkimistel suuremat tähelepanu konkurentsivõimele. Veelgi enam, selliste ettevõtete rahvusvaheline ülesehitus ja juhtimisstruktuurid, aga ka nende võime viia töökohad teise riiki, mõjutab kollektiivläbirääkimiste struktuuri, teemasid ja tulemusi. Peale selle on rahvusvahelised ettevõtted tavaliselt olnud selliste (tavaliselt ettevõttesiseste) kokkulepete eesliinil, millega kehtestatakse erinevad tasustamisskeemid ja paindlikum tööajakorraldus. Tootmissektori üksiktöandjaga peetavatel kohapealsetel läbirääkimistel kasutavad rahvusvahelised ettevõtted väga laialdaselt ning eriti just tootmissektoris kulude ja tulemuslikkuse võrdlusi erinevates riikides (eriti madalamate tootmiskuludega Ida-Euroopas ja Aasias). Töökohtade ümberpaigutamise ohu korral võidakse meetmed, mis aitavad kärpida kulusid ja soodustada paindlikust, vahetada tootmise jätkamise ja töökohtade säilitamise tagatise vastu; läbirääkimised keskenduvad üha enam riigiülesele restruktureerimisele, sest mure töökohtade ümberpaigutamise pärast kasvab.

Uuringu tulemusi kokku võtvas aruandes käsitletakse ka riikidevaheliste läbirääkimismehhanismide väljatöötamise vajadust juhul, kui kollektiivläbirääkimised jäävad tööturu korraldamise peamiseks vormiks. Täpsemat teavet leiate aruande „*Multinational companies and collective bargaining*” täistekstist.

3

MIDA SEE TEIE JAOKS TÄHENDAS?

Töötingimused 2008–2009

2008. ja 2009. aastal lühendati paljude töötajate tööaega, ent sellega kaasnesid ka palgakärped, mis olid tingitud nõudluse vähenemisest tööstuses. Palgatõusu suundumused, mis olid paljudes riikides märkimisväärsed, aeglustusid dramaatiliselt ning võtsid mõnel juhul vastupidise suuna, sest nii suurenev elukallidus kui ka palkade külmutamine või otsesed palgakärped muutsid töötajad ostujõuetuks. Eurofoundi uuring tõi välja ka jätkuvad puudused, mis avalduvad paljudele töötajatele, kellel ei ole oskusi, kes töötavad deklareerimata töökohtadel või ei ole selle riigi kodanikud, kus nad töötavad – madalam palk, ebakindlad töösuhted ning üldiselt halvemad töötingimused.

TÖÖAEG

Eurofoundi pädevuses on ka töötingimuste uurimine kogu Euroopas; valdkond, milles 2008. ja 2009. aastal aset leidnud muudatused peegeldavad samuti majanduslanguse mõju. Alates 2003. aastast on EIRO koostanud aastaülevaateid kollektiivlepingujärgse tööaja suundumustest üle kogu Euroopa. Iga aastaülevaade vaatab tagasi sellele eelnenud aastale. Ülevaates „Working time developments – 2008”, mis avaldati 2009. aastal keskel, toodi välja, et tööaja suundumuste muster on 2008. aasta jooksul muutunud. Eelmisel kümnendil oli tööpäeval EL 15 riikides mõnevõrra lühenenud, kollektiivlepingujärgne nädala töötundide keskmine jäi vahemikku 38,6–37,9 tundi. Uutes liikmesriikides oli muster samasugune, ent lühenemine oli ajavahemikul 2003–2008 väiksem: 39,6 tunnilt 39,4 tunnini nädalas. Märkimisväärne on see, et tööpäeval selline lühenemine ei toonud kaasa palga vähenemist. Ent majanduskriisi süvenedes muutusid tööaja lühendamised koos nendest tulenevate palgakärbetega 2008. aasta lõpu poole üha aktuaalsemaks: pealesunnitult tööaja lühendamine ja tavaliselt ka palga vähendamine lühema tööajaga töötamise ja ajutiste sundpuhkuste kujul kasvas, sest ettevõtjad otsisid võimalusi väheneva nõudlusega toimetulekuks.

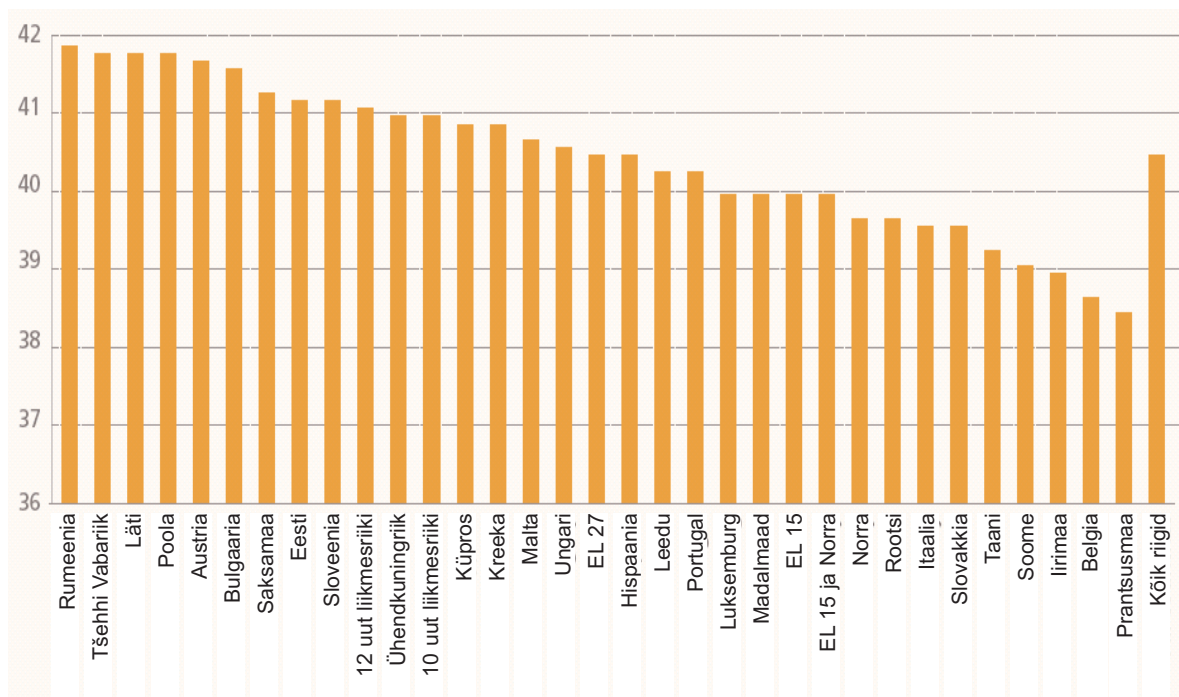
Samuti jõuti tööaja suundumuste aastaülevaates järeldusele, et tööpäeval pikkus peegeldas selget vahet EL 15 ja 12 uue liikmesriigi vahel: ainult kolmes EL 15 riigis oli tegelik tööpäeval pikem kui EL 27 riikides keskmiselt, samas oli 12 uuest liikmesriigist kümne riigi töötajate tööpäeval pikem kui EL 27 riikides keskmiselt. Tööpäeval oli kõige pikem Rumeenias, kus täistööajaga töötajate tööpäeval kujunes keskmiselt 41,8 tunni pikkuseks, samal ajal kui võrdväärsed töötajad Prantsusmaal töötasid 38,4 tundi.

Euroopa ettevõtete uuring uurib tööaega

2009. aasta esimeses kvartalis tegeldi andmete kogumisega Eurofoundi teiseks Euroopa ettevõtete uuringuks (ECS 2009). Esimesed tulemused avaldati küll juba 2009. aasta lõpus, kuid käesolevas aastaraamatus neid järeldusi ei käsitleta, sest suurem osa tulemustest avaldati ülevaatlikus aruandes ja täiendavates analüüsidest alles 2010. aastal. Üleeuroopalise asutuste uuringu tulemustes kirjeldati tööaja ja paindlikkuse strateegiaid, mitmesuguseid palga- ja finantsosalusega skeeme, sotsiaaldialoogi ja personalitöö tavasid Euroopa ettevõtetes. Küsitleti rohkem kui 27 000 asutuse personalijuhte ja võimalusel töötajate esindajaid 30 riigis: EL 27 liikmesriigis, Horvaatias, Türgis ja endises Jugoslaavia Makedoonia Vabariigis.

Kõige järsemad olid vahed korralises palgalises puhkuses: töötajad Rootsi puhkasid kõige rohkem – 33 päeva aastas. Võrdlusena said töötajad Eestis ainult 20 päeva puhkust. Ka siin tuli ilmsiks vahe nn uute ja vanade liikmesriikide vahel.

Joonis 4. Tegelik nädala töötundide keskmine arv täistööajaga töötajate põhitöökohal 2008

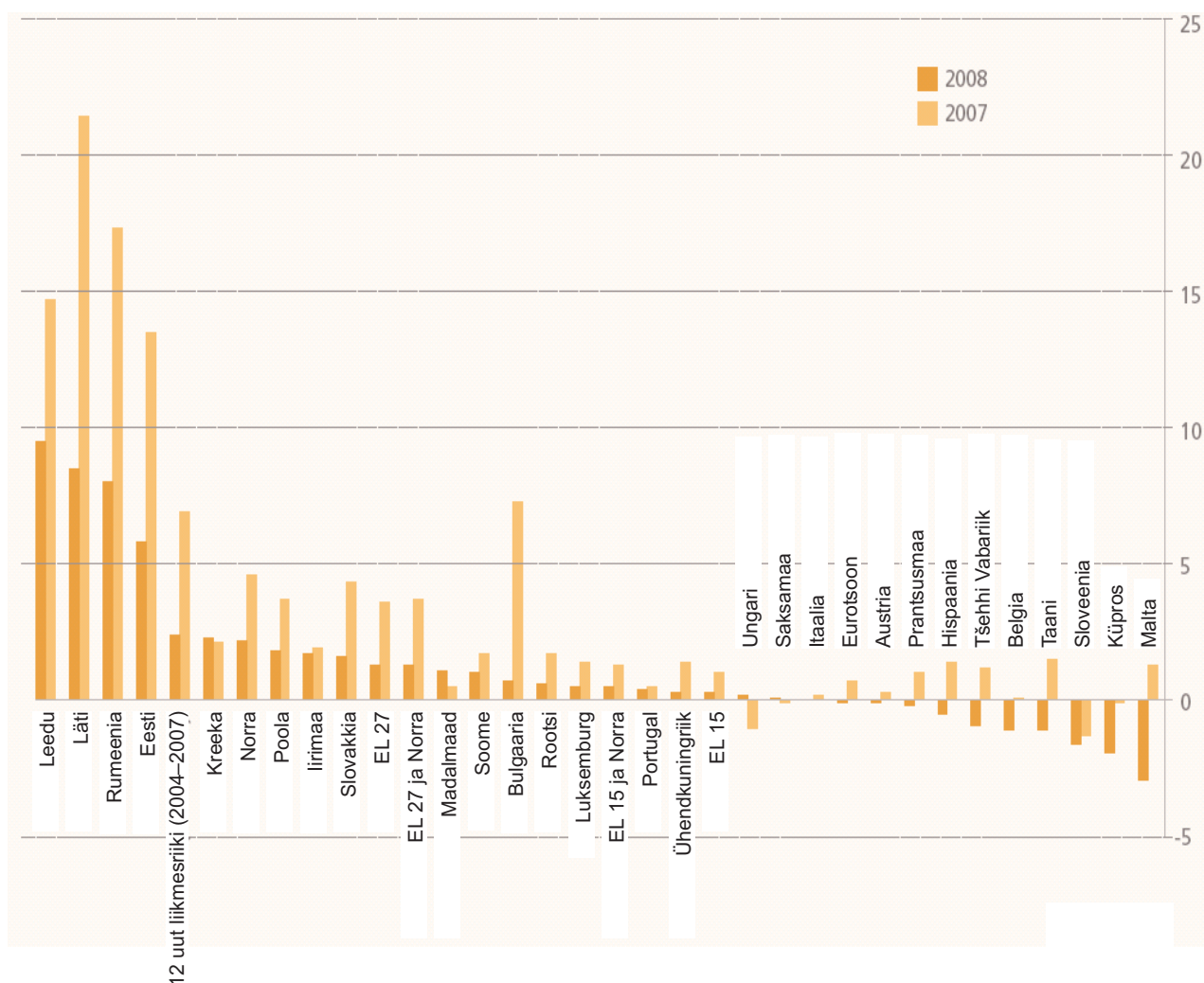

Märkus: eespool esitatud arv näitab ühtlustatud Eurostati andmeid tegeliku nädala töötundide keskmise arvu kohta täistööajaga töötajate põhitöökohal ja põhineb Eurostati 2008. aasta kolmanda kvartali tööjõu-uuringul. Tunnid sisaldavad kõiki töötatud tunde ja lisatunde, sõltumata sellest, kas neid tasustati või mitte.

PALK

Eurofoundi palgasuundumuste aastaülevaadete programm pärineb samuti aastast 2003. Suundumuste aastaülevaade võimaldab võrrelda ka aja jooksul aset leidnud suundumusi. Viimases ülevaates „Pay developments – 2008” tuuakse välja olulised erinevused palgasuundumustes 2007. ja 2008. aasta vahel. Mõlemal aastal tõusis keskmine kollektiivlepingujärgne palk kõikides EL 27 riikides (ja uuringusse kaasatud Norras). Tegelikult aga viis inflatsioonimäärade järsk tõus kollektiivlepingujärgse palga suurenemise 3,6%-lt 2007. aastal 1,3%-le 2008. aastal. Sealjuures väljendus see hoopis madalam keskmine paljudes riikides reaalpalka languses. Kui 2007. aastal langes reaalpalk ainult kolmes riigis, siis 2008. aastal oli inflatsioon nominaalpalka tõusuga võrdne või ületas seda kümnes liikmesriigis. Peale selle oli nendes riikides, kus reaalpalk siiski kasvas (eeskätt Leedus, Lätis, Rumeenias ja Eestis), tõus 2008. aastal silmatorkavamalt väiksem kui 2007. aastal.

Joonis 5. Kollektiivlepingujärgse palga keskmine tõus korrigeerituna inflatsiooniga 2007 ja 2008 (%)

Allikas: EIRO

Aruandes märgiti ka seda, et palgaerinevuste püsimine sugupoolte vahel tähendas seda, et üle kogu Euroopa teenisid naised vaatamata Euroopa kollektiivlepingute selgesõnaliselt sooliselt neutraalsetele tingimustele keskmiselt 16,6% vähem kui mehed. EL 15 riikides on erinevus pidevalt kahanenud ja vähenenud rohkem kui 20%-lt 2001. aastal 15%-le 2008. aastal. 12 uues liikmesriigis on erinevus suurem, ulatudes 18,6%-ni. Ent need keskmised varjavad suuri vahesid üksikute liikmesriikide vahel: palgaerinevus sugupoolte vahel oli kõige väiksem Itaalias, ligikaudu 4%, ja suurim Eestis, kus see oli natuke üle 30%. Ilmselt on sugupoolte palgaerinevuse peamine põhjus naiste koondumine teatud kindlatele ametikohtadele: kontoritöoga seotud kutsealadele ning haridus- ja tervishoiusektoritesse. Seal, kus karjäärisüsteemid on rangemalt reguleeritud ning näiteks töötajate valimist ja edutamist reguleeritakse kollektiivlepingutega, näiteks avalikus sektoris, on naised reeglina paremas olukorras ning teevad karjääri sarnaselt meestega.

Järgmise aasta palgasuundumuste ülevaade, mis toob välja tähtsamad muudatused palkades 2009. aastal, annab tõenäoliselt teistsuguse pildi. Nagu rõhutatakse väljaandes „Industrial relations developments in Europe 2008”, kasvasid surveavaldused vähemalt palkade külmutamiseks juba 2008. aastal. Sotsiaalpartnerid Belgias allkirjastasid aastateks

2009–2010 sektoritevahelise kokkuleppe, mille peamine eesmärk on võidelda majanduskriisiga näiteks aasta netopalka suurenemise piiramise ja töötajate ostujõu kaitsmisega ühistransporditoetuste ja lõunatalongide sisseseadmise kaudu. Hispaania tööandjad hakkasid palkade külmutamist nõudma 2009. aastal koos suurema paindlikkuse andmisega ettevõtjatele, kellel oli raskusi palgalepetest taganemisel. Samal ajal külmutati Eestis 2009. aastaks avaliku sektori palgamäärad.

Eurofoundi Euroopa Töösuhete Vaatluskeskuse andmed 2009. aastast osutavad märkimisväärsele palkade külmutamisele. Näiteks mais Iiri peamiste tööandjate ühenduste seas läbi viidud uuring näitas, et suurem osa ettevõtjatest on otsustanud palgamäärad külmutada. Samal ajal näitas mais ja juunis avaldatud Ühendkuningriigis läbi viidud uuring, et rohkem kui veerand selle ajani Ühendkuningriigis sõlmitud palgalepetest oli kaasa toonud palkade külmutamise, tuues välja ka selle, et rohkem kui pooltel Ühendkuningriigi töötajatel oli palk vähenenud või tööaeg lühenenud või nad olid kriisi algusest peale jäänud ilma soodustustest. Lätis otsustati palku ja sotsiaaltoetusi alates 2009. aasta juulist laiaulatuslikult vähendada, eriti suuri kärpeid tehti avaliku sektori palkades.

Tööturul tõrjutute töötingimused

On selge, et töötingimustes on väga suured erinevused: sellistest teguritest nagu inimese kutseala ja sektor, kus ta töötab, oleneb väga suurel määral tema tööaeg, palk ja karjääriarendamise võimalused. Eurofoundi 2009. aastal avaldatud uuringus vaadeldi konkreetseid olusid, millega tööturul tõrjutud töötajatel, eriti madala kvalifikatsiooniga inimestel, deklareerimata tuluga töötajatel ja võõrtöötajatel, tuleb silmitsi seista.

114 miljonit

Euroopa kodanikku küsitleti
Eurofoundi
meediaprogrammide kaudu

Türgis on luubi all tööhõive

Nagu Eurofoundi 2009. aasta uuring näitas, on Türgi minemas selgelt üle põllumajanduselt teenustepõhisele majandusele.

Valmistudes igaks uueks liikmesriikide liitumise laineks, on Eurofound juba aastaid lisanud uued ELi kandidaatriigid oma uuringutesse. 2009. aastal vaatles Eurofound Türgi tööturu olukorda ja avaldas mais aruande pealkirjaga „*Quality of work and employment, industrial relations and restructuring in Turkey*”. Samuti selgus uuringu käigus, et mitteametlik majandus on Türgis endiselt äärmiselt suur, moodustades 2007. aasta kogu tööhõivest peaaegu 50% ja peale selle puudus Türgis kuni selle kümnendi alguseni selge töökaitse ja töötushüvitiste süsteem. Peale selle selgus uuringust, et naiste osakaal tööjõus oli alates 2000. aastast natuke langenud ning linnades töötavad naised on paremini haritud kui nende meessoost ametikaaslased, kusjuures maapiirkondades on olukord vastupidine.

Madala kvalifikatsiooniga töötajate võimaluste avardamine

Oskuste arendamise ja võimaluste piiratuse valguses, millega põhiharidusega (madalam kui keskharidus) töötajad tööturul kokku puutuvad, saaksid sotsiaalpartnerid nende edasiliikumist kergendada, nõustudes sellega, et tunnustatakse töö käigus omandatud ja mitte tasemehariduse omandamise käigus saadud oskusi. See oli üks kõige olulisematest järeldustest, mis selgus Eurofoundi 2009. aasta lõpus avaldatud uuringust „*Low-qualified workers in Europe*”.

Aruandes toodi välja kolm peamist asjaolu, mis panevad sellised töötajad ebasoodsasse olukorda. Neil on raskem tööd leida, sest võrreldes kõrgema haridustasemega töötajatega on tööpuuduse tase selliste töötajate seas rohkem kui kaks korda kõrgem. 2007. aastal oli madalama kui keskharidusega inimeste tööpuuduse tase peaaegu kaks korda kõrgem kui sellest kõrgema kvalifikatsioonitasemega inimestel. Ent rõhuv enamus mittetöötavatest madala kvalifikatsiooniga inimestest ei ole tegelikult tööotsijana registreeritud: nad on pigem majanduslikult mitteaktiivsed kui töötud. Tegelikult oli vaid umbes neljandik 25–49-aastastest mittetöötavatest eurooplastest töötuna registreeritud. Peale selle on madala kvalifikatsiooniga töötutel suurem oht jääda pikaajaliselt töötuks. Kuigi suuremas osas riikides on see oht ainult mõnevõrra suurem, esineb riike, kus oht on palju suurem. Näiteks Slovakkias oli 2007. aastal üle 90% madala kvalifikatsiooniga töötajatest olnud tööta aasta või kauem.

Madala kvalifikatsiooniga töötajad töötavad suure tõenäosusega füüsilise töö tegijatena või teevad väheseid oskusi nõudvaid töid: 2007. aastal töötas kolm neljandikku madala kvalifikatsiooniga 25–49-aastastest töötavatest meestest füüsilise töö tegijatena. Peale selle töötavad nad suurema tõenäosusega mittestandardsete töölepingute alusel ja madalamalt tasustatud ametikohadel ning tõenäosus, et nad saavad koolitust, on nende parema kvalifikatsiooniga ametikaaslastega võrreldes poole väiksem. Uuring näitas ka seda, et isegi madalat oskustaset nõudvate töökohtade saamisel on sellised töötajad silmitsi üha kasvava ohuga, et kõrgema haridustasemega inimesed lükkavad nad konkurentsist välja. Olemasolevad poliitikad püüavad tagada koolisüsteemist väljalangejate arvu vähenemist, kuid aruandes peetakse võrdväärset oluliseks seda, et madala kvalifikatsiooniga inimestel oleks võimalik pääseda tööturule ning leida püsiv ja korralik töö; praktikakohad on osutunud tõhusaks madala haridustasemega inimeste tööturule toomiseks.

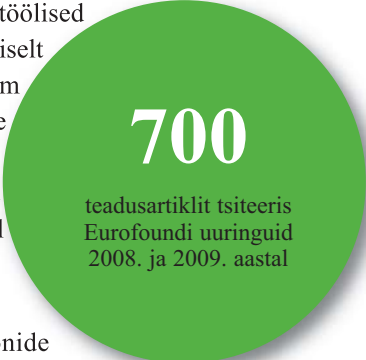
Deklareerimata tööga võitlemine

2009. aastal jõustunud uus Austria õigusakt, mis käsitleb töötajate registreerimist ja ehitusettevõtjate vastutust, kes annavad tööd allhanke korras teistele ettevõtjatele, seab eesmärgiks deklareerimata töö kasutamise ennetamise riigis, eriti ehitussektoris, sest olemasolevad meetmed osutusid sellise tavaga võitlemisel enamjaolt ebatõhusateks. Deklareerimata töö – töö, mis on oma olemuselt seaduslik, kuid millest maksuhaldureid ei teavitata – avaldab märkimisväärselt kahjulikku mõju riigi eelarvele ning on probleemiks kõigis 27 liikmesriigis. Paraku õpivad liikmesriigid väga harva teiste riikide kogemustest probleemi lahendamisel. Üks vahend, mis aitaks vastastikku õppida, on nn teadmistepank, kust võib leida oma tõhusust tõestanud meetmed, ent praegu ühtegi sellist vahendit ei ole. Eurofoundi uuring üritas seda lünka täitma hakata, uurides kogu ELis võetud meetmete mõju ja hinnates nende ülekantavust teistesse riikidesse. 2009. aastal tehti veebipõhiselt kättesaadavaks juhtumianalüüside andmebaas, mis sisaldab muu hulgas ka Austria näidet, ja avaldati aruanne, milles hinnatakse riikide kehtivaid meetmeid hoiakute muutmiseks ja töö deklareerimata jätmisel ergutusvahendite vähendamiseks. Andmebaasis tõstetakse esile mõned vastu võetud lähenemisviisid, sealhulgas survemeetmed, ennetavad lähenemised, poliitikad, mis on suunatud deklareerimata töö legaliseerimisele ning kampaaniad maksumäärusi järgivate ettevõtjate ja töötajate arvu suurendamiseks, ja tuleb tunnistada, et viimastel aastatel on meetmete üldsisu muutunud, nihkudes karistavast „piitsast” paremaid tulemusi andvate „präänikute” suunas. Aruandes tuuakse välja, et kogu Euroopa Liidu löikes on deklareerimata töös erinevusi, näiteks tehtud töö liigi, selle tegemise sektorite ja põhjuste osas. Seda arvestades rõhutatakse aruandes, et poliitikameetmeid tuleb kohandada vastavalt iga riigi või piirkonna konkreetsetele oludele.

Täpsemat teavet leiata auruandest „*Tackling undeclared work in the European Union*” või juhtumianalüüside andmebaasist.

Võõrtöötajate kutsealane edutamine

Eurofoundi uuringust, mille tulemused avaldati 2009. aastal, selgus, et võõrtöölisi sunnitakse sageli asuma madalapalgalistele, kutseoskusi mittenõudvatele ja ebakindlatele ametikohtadele. Võõrtöölised töötavad sagedamini ajutistel töökohadel, on oma ametikoha jaoks üle kvalifitseeritud (osaliselt teistes riikides omandatud kutsealase kvalifikatsiooni mittetunnustamise tõttu) ja neil on vähem võimalusi koolituse saamiseks. Veelgi enam, võib juhtuda, et nad puutuvad kokku otsese diskrimineerimisega. Kõige selle tõttu on neil vähem võimalusi paremale töökohale suundumiseks või oma karjääri edendamiseks. Seda tunnistades on liikmesriigid ja sotsiaalpartnerid rakendanud abinõusid, et aidata Euroopa riikidesse sisserändajatel tööturul edasi liikuda.

Austria on üks näide liikmesriikidest, kes on püüdnud võõrtöötajate kvalifikatsioonide tunnustamist lihtsustada. Arvestades kvalifikatsioonide tunnustamise keerulist ja aeganõudvat protsessi, on see eriti tõsine probleem Austriasse sisserändajatele. Euroopa Sotsiaalfondi toetuste abil on sisse viidud mitmeid algatusi, mis pakuvad võõrtöötajatele nõu ja toetust oma ametialase ettevalmistuse ametlikuks tunnustamiseks. Näiteks on üks võõrtöötajate nõustamiskeskus koostanud käsiraamatu, mis annab täpset teavet nõudmistele ja nende täitmise kohta.

Asukohariigi keele õppimine on üks tähtsaimatest sammudest tööturuga paremal lõimumisel. Paljude liikmesriikide valitsused, valitusvälised organisatsioonid ja ettevõtjad on alustanud keeltekursuste korraldamist, mis on eelduseks sisserändajaid toetava tööturupoliitika loomisel. Taanis pakutakse kõikidele sisserändajatele – mitte üksnes võõrtöötajatele – taani keele õpet kuni kolme aasta jooksul. Saksamaal on mindud sammu võrra kaugemale ja seal korraldatakse nn lõimimiskursusi, mida pakutakse kõikidele sisserändajatele. Riiklike või segaosalusega teenuseosutajate läbi viidud kursused aitavad sisserändajatel parandada oma saksa keele oskust ning sisaldavad Saksamaa ajaloo ja poliitilise ning õigussüsteemi tundmaõppimist.

Ent võõrtöötajate võimaluste puudumine kipub jääma riiklikes poliitilistes väitlustes tagaplaanile ning on otsustajate meelest vähetähtis. Ka ametiühingute panus võõrtöötajate toetamisse on üsna kesine: enamikes riikides ei käsitle kollektiivlepingud eraldi neid probleeme, millega võõrtöötajad kokku puutuvad.

Mis on Eurofoundi kõige populaarsemad väljaanded?

2009. aasta kolm kõige sagedamini alla laaditud aruannet (pdf-vormingus) olid:

- „Second European Quality of Life Survey – Overview”
- „Neljas Euroopa töötingimuste uuring”
- „Annual review of working conditions in the EU 2008–2009”

Tööttingimuste uurimine Euroopas

Kogu 2009. aasta jooksul tehti ettevalmistusi viienda Euroopa tööttingimuste uuringu (EWCS) läbiviimiseks, et andmete kogumisega saaks alustada kohe 2010. aasta alguses. Tänapäevaks on Eurofound viinud läbi neli Euroopa tööttingimuste uuringut (1991, 1995, 2000/2001 ja 2005). Uuringute areng järgib ELis endas viimase 15 aasta jooksul toimunud muudatusi. 1991. aastal hõlmas uuring vaid 12 riiki, 1995. aastaks oli arv tõusnud 15ni ja 2000. aastal hõlmas uuring 16 riiki (EL 15 ja Norra). 2000. aasta uuringut laiendati 2001. aastal ELi 10 kandidaatriigile. Neljas uuring, mis viidi läbi 2005. aastal, hõlmas kõiki 27 ELi liikmesriiki ning Horvaatiat, Türgit, Šveitsi ja Norrat. Viies uuring hõlmab kõiki ELi 27 liikmesriiki, kolme ELi kandidaatriiki – Türgit, Horvaatiat ja endist Jugoslaavia Makedoonia Vabariiki –, aga ka Kosovot, Bosnia ja Hertsegoviinat ning Albaaniat: kokku 34 riiki, kus küsitletakse umbes 43 000 töötajat. Viienda Euroopa tööttingimuste uuringu esimesed tulemused avaldatakse enne 2010. aasta lõppu.

Kuigi koolitus ja haridus on peamised viisid, millega aidatakse sisserändajatel oma töökohas paremale järjele suunduda, ei võimaldata seda sageli neile, kes seda kõige rohkem vajavad. Sageli on koolitus, nõustamine ja toetamine suunatud kvalifitseeritud võõrtöötajatele või suuremate ja tugevama ametiühinguga ettevõtjate lihttöölisele, keda niigi teatud määral kaitstakse. Traditsioonilistes sektorites, nagu ehitus või põllumajandus, kutseoskusi mittenõudvatel ametikohadel töötavaid võõrtöötajaid sellised algatused ei hõlma.

Vähemates riikides, näiteks Belgias ja Rootsis, on tehtud süstemaatilisi pingutusi võõrtöötajate laiaulatusliku õigusliku toetamise sisseviimiseks. Meetmete seas on üksikasjalikumad ja selgesõnalised diskrimineerimisvastased õigusaktid, mitmekesisusplaanid tööandjatele, vahendid ametiühingutele kohtuprotsesside algatamiseks diskrimineerimise ohvrite toetuseks ja kaebuste lahendamise ning tööalaste konfliktide vahendamise tegelevate asutuste rahastamine.

Ka 2009. aasta Eurofoundi elukvaliteedi uuring peegeldas majanduslanguse saabumist. Eurofoundi üleeuroopalise elukvaliteedi uuringu tulemused viitasid makromajanduslike muutuste individuaalsele mõjule, eluviiside mitmekesisusele Euroopa Liidus tervikuna ning suurtele erinevustele liikmesriikide sees ja vahel. Sel ajal, kui isiklikud majandusolud muutusid paljude inimeste jaoks raskemaks, eriti nende jaoks, kes juba olid ebasoodsas olukorras, toimusid ka laiemad ühiskondlikud muutused, mis väljenduvad usaldustaseme languses ja tajutud rühmadevaheliste pingete kasvus.

ELUKVALITEEDI HINDAMINE

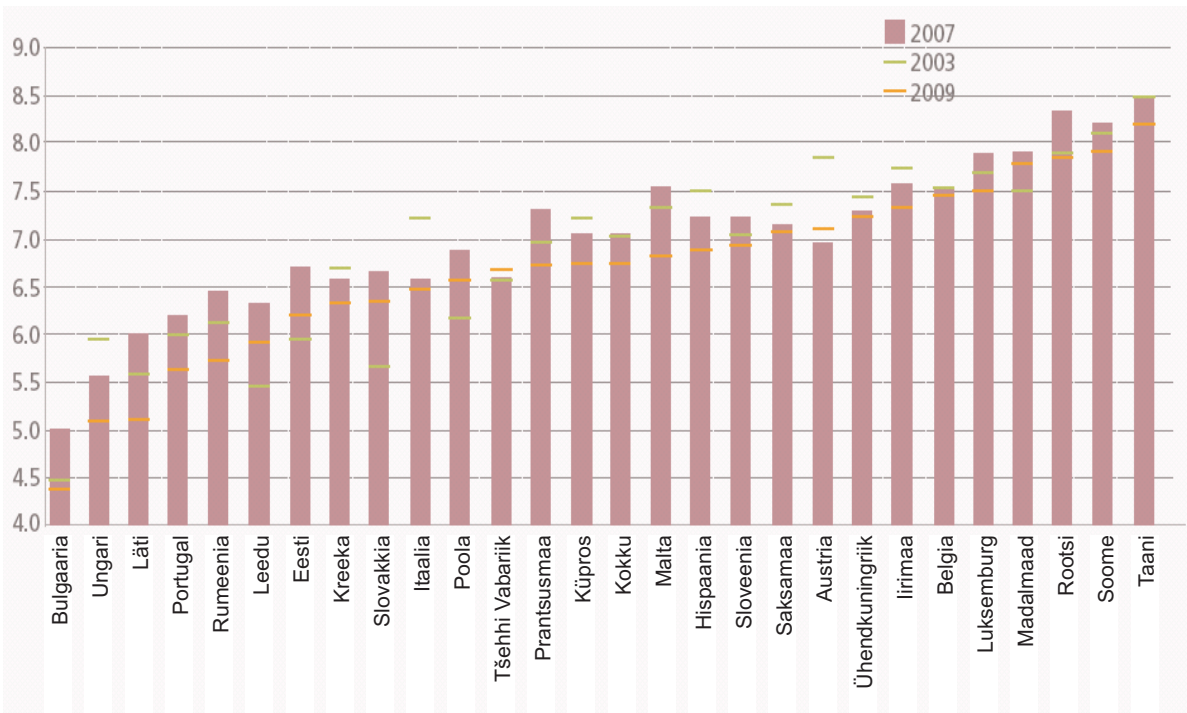
Selge on see, et Euroopas tervikuna on liikmesriikide vahel märkimisväärsed erinevused ja sarnasused. Kuigi mõnikord kiputakse uusi liikmesriike sotsiaalmajandusliku arengu järgi ühte ja üldiselt jõukamaid EL 15 riike teise kategooriasse lahterdama, on tegelikkus hoopis keerulisem. Näiteks Maltal ja Sloveenial, kes kuuluvad uute liikmesriikide sekka, on teatud ühisjooni Lääne-Euroopa riikidega, samas jagavad Vahemere piirkonna liikmesriikide Kreeka, Itaalia ja Portugali kodanikud sageli sarnaseid vaateid ja kogemusi pigem uute liikmesriikide kui näiteks Põhjamaade kodanikega.

Üldiselt on eurooplased oma eluga rahul. Kui neilt 2009. aastal küsiti „Kui rahul te praegu oma eluga olete?“, oli 10 punkti skaalal antud keskmine hinnang 6,8. Ent rahuolutase sotsiaalsete rühmade vahel on väga erinev: suurema sissetuleku, parema tervise, kindlama töökoha ja parema haridustasemega inimesed on üldiselt oma eluga rohkem rahul. Peale selle on 12 uue liikmesriigi kodanikud oma eluga märgatavalt vähem rahul kui EL 15 riikide kodanikud. Riigi jõukuse (mõõdetuna SKPs) ja rahulolu taseme vahel on kindel seos: inimesed rikkamates Põhjamaades Taanis, Soomes ja Rootsis olid kõikidest ELi kodanikest oma eluga kõige rohkem rahul, hinnates oma rahulolulaset 10 punkti skaalal ligikaudu 8 punktiga. Võrdluseks hindasid vaesema Bulgaaria inimesed oma rahulolu 10 punkti skaalal vaid 4,4 punktiga.

Ent selge on ka see, et kindlat üks-ühest vastavust rahvatulu ja rahuolutaseme vahel ei ole. Joonisel 7 esitatud viimase Euroopa elukvaliteedi uuringu laine andmed näitavad, et Luksemburgi SKP elaniku kohta on Iirimaa omast ligi kaks korda suurem, ent nende kahe riigi kodanikud hindasid oma eluga rahuolu peaaegu samaväärselt. Ja vastupidi, kuigi Bulgaaria ja Rumeenia SKP elaniku kohta on samal tasemel, hinnati eluga rahulolu Rumeenias märgatavalt kõrgemalt kui Bulgaarias. Ilmneb, et kui riik on piisavalt jõukas, et oma põhivajadused rahuldada, tulevad inimeste heaolu määramisel mängu teised tegurid.

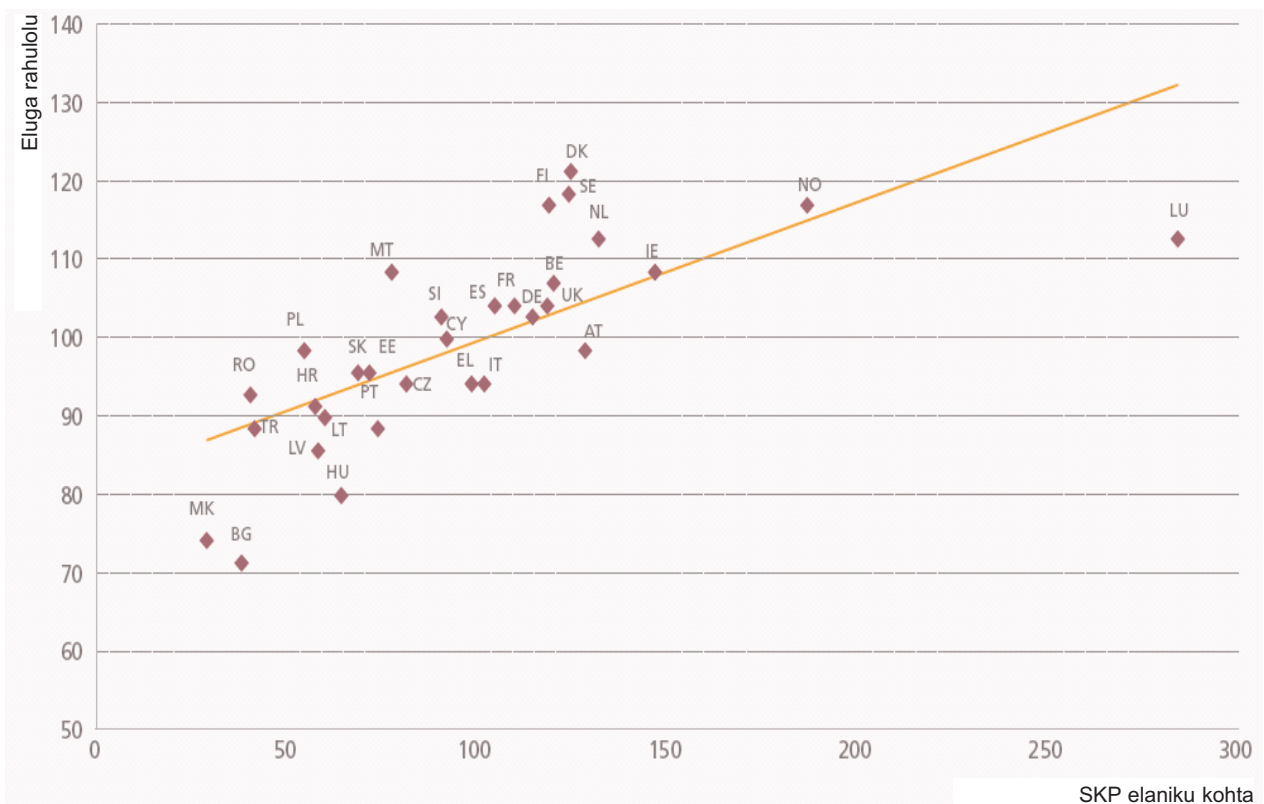
Ent sissetulek on endiselt oluline tegur, mis mõjutab inimesi oma rahuolu tajumisel: peaaegu igas riigis on kõige jõukamad kõige rahulolevamad ning kõige vaesemad kõige vähem rahulolevad. Veelgi enam, inimese rahulolu tase on seotud ka tema riigi jõukusega: rikkamates riikides on inimesed kõikides sissetulekurühmades rahulolevamad kui vaesemates riikides. Näiteks Taanis on tuluskaala alumise 25% hulka kuuluvad inimesed tõenäoliselt oma eluga rohkem rahul kui ülemise 25% hulka kuuluvad inimesed Bulgaarias.

Joonis 6. Eluga rahulolu 2003-2007-2009

Allikas: EQLS 2007

Joonis 7. SKP elaniku kohta ja eluga rahulolu riikide lõikes

Allikas: Eurostat – SKP; eluga rahulolu – EQLS 2007

29. küsimus: Kui kõike arvesse võtta, siis kui rahul te enda arvates praegu oma eluga olete? Palun vastake 10 punkti skaalal, kus 1 on väga rahulolematu ja 10 on väga rahul. Andmed nii SKP kui ka eluga rahulolu kohta väljendavad suhtelist taset (EL = 100).

Nagu eespool öeldud, mängivad elukvaliteedi kujundamisel rolli mitmed tegurid. Ent tundub, et üldise rahulolu tagamisel on kõige olulisem rahulolu oma elatustasemega. Kuigi see kehtib kogu Euroopas, on see nii eriti just uutes liikmesriikides ning võib peegeldada suuremaid raskusi, mida nende riikide kodanikud piisava elatustaseme saavutamisel kogevad.

Peale selle viitavad uuringu täiendatud tulemused septembrist (vt pöördel) olulistele langustele mitmetes elukvaliteedi elementides, eriti nendes riikides, mida töötus on praeguse majanduslanguse ajal kõige tõsisemalt mõjutanud.

Kuigi Euroopa elukvaliteedi uuringus kasutati ELi kodanike ainelise heaolu hindamisel koos fondi kogutud andmetega ka ELi statistikat, oli uuringu eesmärk saada vahetum ülevaade sellest, kuidas inimesed ainelises mõttes toime tulevad. Nii 2007. kui ka 2009. aastal küsiti inimestelt, kas neil on raskusi toimetulekul.

Tundub, et need liikmesriigid, kes on kasvava töötuse ning SKP languse poolest majanduskriisi algusest peale kõige enam kannatanud, on nende riikide seas, kus leibkonnad kogesid 2009. aastal kõige suuremaid raskusi ja puudust.

Elukvaliteedi uurimine Euroopas

Lisaks restruktureerimise, töösuhete ning tööhõive kvaliteedi osas toimunud objektiivsete ja tegelike muutustete kaardistamisele Euroopa ja riikide tasemel on Eurofoundi tegevuse üks peamine osa kaardistada, mida Euroopa kodanikud oma elu, perekonna, ühiskonna ja töötingimuste kohta arvavad.

Euroopa elukvaliteedi uuring (*The European Quality of Life Survey – EQLS*) on ainulaadne katse uurida ja võrrelda elukvaliteeti üle kogu Euroopa. Uuringu tulemused toovad välja Euroopa Liidu ees seisvad sotsiaalsed ja majanduspoliitilised ülesanded nii kahe viimase laienemisringi kui ka majanduslanguse põhjustatud raskuste valguses. Uuringu üks peamine tunnusjoon on, et see sisaldab nii objektiivseid elemente – näiteks küsitakse inimestelt, kas nad saavad endale lubada kord aastas puhkust – kui ka subjektiivseid elemente, näiteks küsides inimestelt, mil määral nad kaaskodanikke usaldavad. Esimene uuring viidi läbi 2003. aastal, teine 2007. aasta lõpus 27 ELi liikmesriigis, kolmes kandidaatriigis (Horvaatias, endises Jugoslaavia Makedoonia Vabariigis ja Türgis) ning Norras. Küsitleti rohkem kui 35 000 inimest, kes olid vähemalt 18-aastased ja kes vastasid küsimustele valdavalt otsesuhtlusel. Küsimustik oli koostatud 30-minutilise vestluse vormis ja hõlmas väga laia eluvaldkondade kogumit, keskendudes tööhõivele, elukohale, perekonnale, sotsiaalsele ja poliitilisele osalemisele, ühiskonna kvaliteedile ja isiklikule heaolule. Uuringu tulemused avaldati esmalt 2008. aasta novembris esialgsete tulemuste kokkuvõttes ning seejärel kirjeldavas ülevaatearuandes märtsis 2009. Ülejäänud aasta jooksul tehti põhjalikumaid analüüse.

Mis teeb inimesed õnnelikuks?

Euroopa elukvaliteedi uuringu üks elukvaliteedi näitaja on eluga rahuolu. Eurofoundi uuring küsis inimestelt ka seda, kui õnnelikuna nad end tundsid. Kuigi esmapilgul võib tunduda, et need kaks on sünonüümid, on inimesed peaaegu igal pool Euroopas tegelikult pigem õnnelikud kui rahulolevad. Kahe vahe oli eriti märgatav madala sisetulekute tasemega uutes liikmesriikides ja kandidaatriikides. See viitab kahe näitaja suurele erinevusele: õnnetunnet juhivad pigem emotsioonid ja inimese elatustase mõjutab seda vähem, samas mõjutavad rahuolu rohkem välised, sotsiaalmajanduslikud olud. Kuigi piisav elatustase on õnnelikkuse tagamisel siiski oluline, on õnneliku elu kõige olulisem eeltingimus rahuldust pakkuv pere- ja seltsielu. Kui EL 15 riikides on mõlemad peaaegu sama olulised, siis uutes liikmesriikides on perekonnaelu palju olulisem.

Mis teeb inimesed õnnetuks või rahuolematuks? Madala elukvaliteedi peamiseks põhjuseks on ilmselt töötus – see järeldus rõhutab aastaraamatus eespool välja toodud poliitikameetmete asjakohasust, mis aitaksid majanduslangusest tingitud töökohtade kadumist peatada. Töötuid ähvardab end õnnetuna ning rahulolematuna (ja kõrvalejätetuna) tundmise oht kõige rohkem: võrreldes töötavate inimestega võib see tunne esineda kolm korda sagedamini. Teiste riskirühmade hulka kuuluvad vähese hariduse ja madala sisetulekuga inimesed, lihttöölised, üksikvanemad ja kroonilisi haigusi põdevad inimesed.

Kiirpilk Euroopale

Perekond

Perekondade ja leibkondade suurus on Euroopas tervikuna väga erinev: 2007. aastal kuulus Taanis keskmise leibkonda 2,5 inimest, samas koosnes keskmine leibkond Türgis 4,2 inimesest. Üldiselt on leibkonnad kõige väiksemad Põhja-Euroopa riikides ja suurimad kolmes kandidaatriigis. Kokkuvõtvalt võib öelda, et 37% Euroopa leibkondadest koosneb lastega paaridest ja veerand ainult paaridest; iga kuues leibkond koosneb ühest inimesest, kusjuures ühest inimesest koosnevate leibkondade osakaal kahekordistub 65-aastaste ja vanemate inimeste seas.

Eluase

EL 27 riikides tervikuna on 70% inimestest oma kodu omanikud, kusjuures pooled neist on oma kodu täisomanikud ilma hüpoteegi või laenuta. Oma kodu omavate inimeste osakaal on märgatavalt suurem 12 uues liikmesriigis, kus keskmiselt 74% inimestest on oma kodu täisomanikud, kõige rohkem on selliseid inimesi Rumeenias (87%). Ent selline suurem eluaseme omamise ulatus ei tähenda, et eluruumide kvaliteet oleks parem.

Avalikud teenused

See, kuidas eurooplased hindavad oma avalikke teenuseid – näiteks ühistransporti, haridust ja riiklikku pensionisüsteemi –, erineb nii teenuste kui ka riikide lõikes. 10 punkti skaalal hindasid EL 27 riikide kodanikud oma riigi ühistranspordi- ja haridussüsteemi 6,3 punkti vääriliseks, ent andsid oma riigi pensionisüsteemile hindeks vaid 4,8, mis võib samas peegeldada laialt levinud muret pensionisüsteemide jätkusuutlikkuse pärast. Samas hindavad EL 15 riikide kodanikud üldiselt oma avalikke teenuseid kõrgemalt kui nende naabrid 12 uues liikmesriigis: kui bulgaarlased hindasid oma haridussüsteemi 4,9 punktiga, andsid taanlased oma süsteemile hindeks 7,6.

Tervis

Keskmiselt on Euroopa Liidus 24%-l inimestest pikaajalisi terviseprobleeme või puue. Et Soomes ütles 39% inimestest, et neil on krooniline terviseprobleem ja Itaalias tegi seda vaid 13%, võib see peegeldada kultuurilisi tegureid ja ka kodanike endi olukorda. Oodatult kasvab kroonilise halva tervise määr vanusega märgatavalt, kõige suurema tõenäosusega kannatavad selle all 12 uue liikmesriigi eakamad naised, kus 56%-l üle 65-aastastest naistest on olnud oma tervisega pikaajalisi probleeme.

Sisseränne

EL 27 riikides arvas umbes pool küsitletutest, et sisserändajatel võib lubada riiki tulla ja seal töötada ainult juhul, kui leidub vabu töökohti; 29% arvas, et nende riiki tööle tulijate arvu peab rangelt piirama ning 7% eelistaks, et välismaalastel keelataks tööle tulemine täielikult ära. See küsimus tekitab eriti tugevaid tundeid nende riikide kodanikes, kes on alates 2004. aasta laienemisest läbi elanud suure sisserändajate juurdevoolu: Küprosel, Kreekas, Maltal, Iirimaa ja Ühendkuningriigis soovib 40–50% küsitletutest, et sisserändele kohaldataks rangeid piiranguid.

Optimism

Kui 2007. aastal küsiti inimestelt nende arvamust tuleviku kohta, ütles kolm neljandikku liikmesriikide kodanikest Põhjamaades, et nad on tuleviku suhtes optimistlikud. Samal ajal väljendas sellist optimismi kolmes EL 15 riigis (Prantsusmaal, Itaalias ja Portugalis) ning neljas uues liikmesriigis (Tšehhi Vabariigis, Bulgaarias, Slovakkias ja Ungaris) vähem kui pool küsitletutest. Ungaris oli aga tuleviku suhtes pessimistlikke inimesi rohkem kui optimistlikke.

Isemajandamine

Leibkonnad, kelle arvates ei piisa nende sissetulekutest vajaduste rahuldamiseks, võivad oma olukorra parandamiseks kasutada teisi strateegiaid. Vaesemates riikides on teatud ulatuses isemajandamisega tegelemine oodatult levinum: ligikaudu pool kandidaatriikide ja 12 uue liikmesriigi (v.a Küprose ja Malta) leibkondadest toodavad vähemalt mingi osa oma toidust ise. Samas teeb seda Austrias, Belgias ja Saksamaal vaid iga viies leibkond. Sarnaselt elab 20–30% Horvaatia ja endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi leibkondade puhul ühe katuse all koos kolm põlvkonda peresid, et elamiskulusid jagada.

Vabatahtlik töö

See, mil määral tegelevad eurooplased väljaspool palgatööd vabatahtliku või heategevusliku tööga, on kogu maailmajagu silmas pidades väga erinev. Kui Norras ütles rohkem kui 53% kodanikest, et teevad mõnikord tasuta tööd, tunnistas seda vaid veidi üle 6% Horvaatia kodanikest. Kuigi EL 15 riikides (eriti Põhjamaades ja Austrias) on vabatahtlik töö keskmiselt oluliselt rohkem levinud kui kandidaatriikides, on pilt siiski segane: kui Türgis teeb vabatahtlikku tööd ligi 16% kodanikest, siis Hispaanias vaid natuke üle 7% kodanikest.

2009. aasta lõpuks olid Läti, Leedu ja Iirimaa elanud üle kõige järsema majanduslanguse, rohkem kui 10%, ning samas olid need riigid koos Eesti ja Hispaaniaga kogenud töötuse eriti suurt tõusu. Kui Läti, Leedu, Iirimaa (ja Kreeka) leibkondadele esitati küsimusi nende olukorra kohta, andsid vastused tunnistust sellest, et toimetulemine oli 2007. ja 2009. aasta vahel muutunud nendes riikides märgatavalt raskemaks. Kui Kreekas leidis 2007. aastal 32% leibkondadest, et toimetulemine on raske või väga raske, siis 2009. aastal arvas nii 38%. Lätis oli see näitaja 2007. aastal 25%, ent tõusis 2009. aasta septembriks 31%ni; Leedus kasvas sama näitaja 11%-lt 19%-le ja Iirimaa 4%-lt 9%-le, mis tähendab, et leibkondade arv, kellel on raske toime tulla, on kasvanud rohkem kui kaks korda.

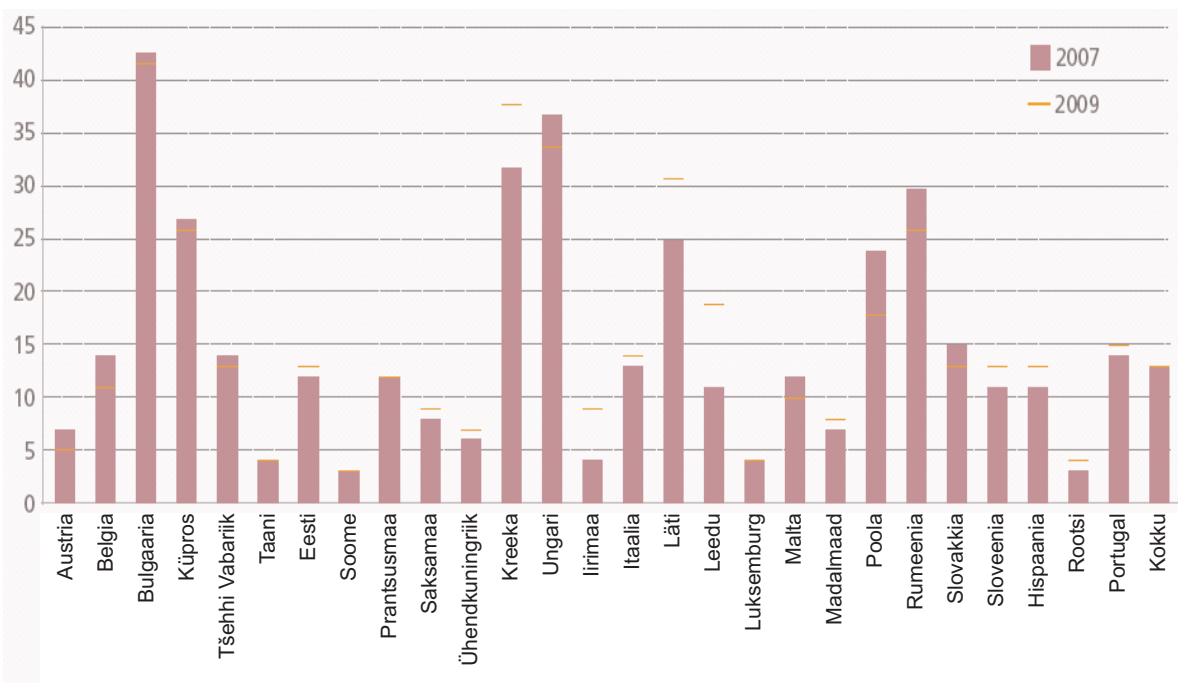
Faktooring majanduslanguse ajal – kuidas Eurofound oma 2007. aasta andmeid uuendas

Majanduslanguse äge pealetung 2008. aasta jooksul muutis pöördeliselt paljude Euroopa kodanike eluolu ning võis arvata, et paljud 2007. aasta uuringu käigus tehtud järeldused on vananenud. Kuigi uuringu tavapärane nelja-aastane tsüklil oli liiga pikk selleks, et 2008.–2009. aasta majanduslangusele õigeaegselt reageerida, võimaldas Euroopa Komisjoni Eurobaromeetri kasutamine võrrelda kõige olulisematele küsimustele antud vastuseid ja andis teavet Euroopa kodanike kohta majanduskriisi ajal.

Selle saavutamiseks tegi Eurofound koostööd Euroopa Komisjoni avaliku arvamuse uurimiseks kasutatava Eurobaromeetri uuringuga, et lisada mitmed Euroopa elukvaliteedi uuringu küsimused Eurobaromeetri 2009. aasta septembri uuringusse. Et mitmete küsimuste osas olid andmed kolme aasta kohta (2003, 2007 ja 2009) olemas, annab see pildi ajalikest suundumustest ning mis veelgi tähtsam, annab teatavat aimu majanduslanguse mõjust selle levimise käigus.

Ent mõnes riigis, eriti Poolas, oli olukord samal ajal paranenud. 2007. aastal oli 24% Poola leibkondadest raskusi toimetulekul, 2009. aastal oli see näitaja langenud 17%ni. Rumeenias vähenes sama näitaja 30%-lt 26%-le, Slovakkias 15%-lt 13%-le, Belgias 14%-lt 11%-le ja Ühendkuningriigis 7%-lt 6%-le.

Joonis 8. Inimeste osakaal, kellel on raske toime tulla (%)

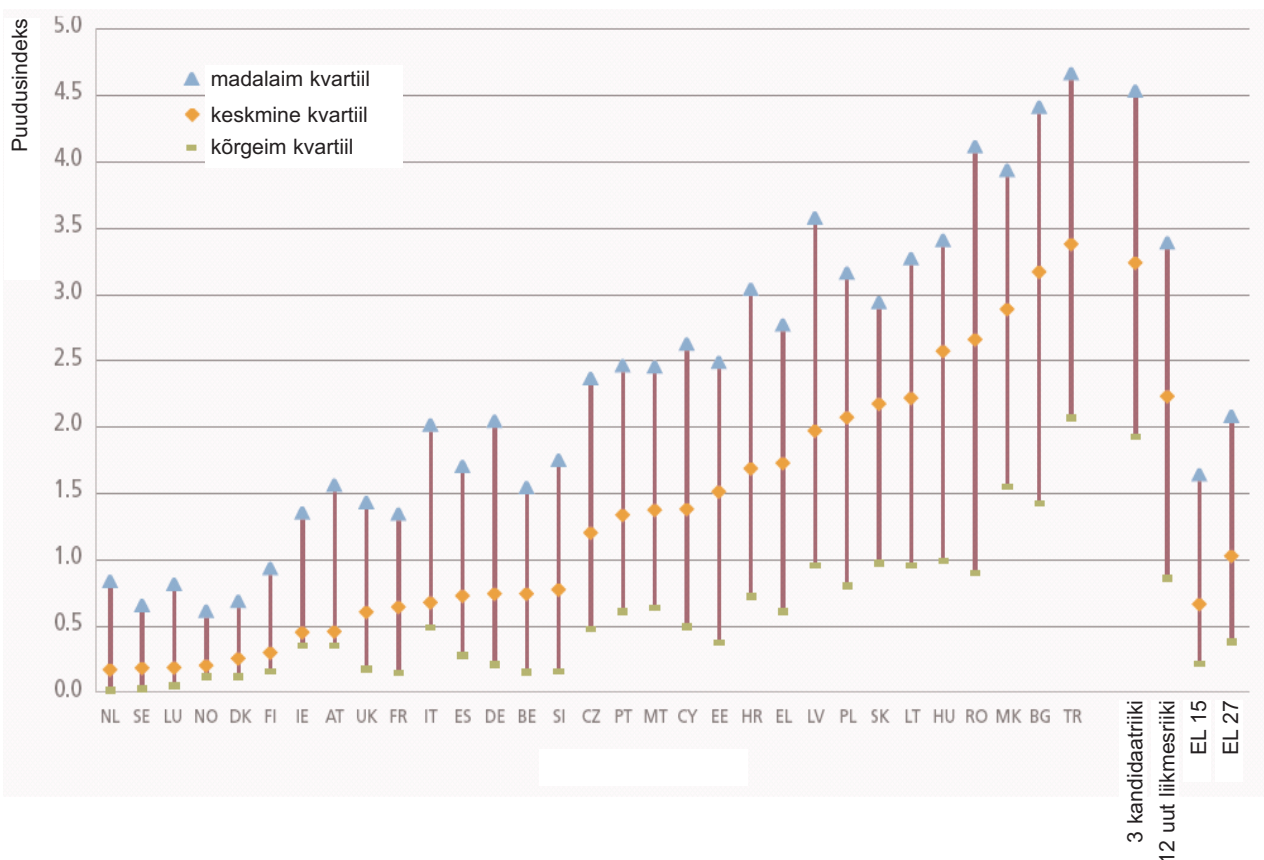
Allikas: EQLS 2007

Peale selle püüti Euroopa elukvaliteedi uuringu raames saada vahetum ettekujutus inimeste ainelisest heaolust. Euroopa kodanikelt küsiti, kas neil puudub midagi kuuest etteantud asjast (piisav küte kodus, puhkus kord aastas, uus mööbel kulunud esemete asendamiseks, liha, kana või kala sisaldav toidukord ülepäeviti, uued riided ja vahendid külaliste kodus võõrustamiseks) selle tõttu, et nad ei saa seda endale lubada. Selgus, et ainelise puuduse osas on Euroopas tervikuna väga suuri erinevusi: madala sissetulekuga kandidaatriikides oli jõukamate EL 15 riikidega võrreldes kümme korda rohkem inimesi, kes ei saanud endale lubada suuremat osa või kõiki loetletud asjadest.

Samuti selgus, et osade liikmesriikide sees esineb märkimisväärset ebavõrdsust: Rumeenias puudus 25% kõige vaesematel kodanikel kuuest asjast neli, samas kui 25% kõige rikkamatel puudus vaid üks. Samas oli nimetatud asjade puudumise vahe (ja ulatus) Rootsi kodanike seas ja vahel äärmisel väike. Silmatorkav on ka see, et mõnes vaesemas riigis 3 kandidaatriigi ja 12 uue liikmesriigi seast kannatavad kõige rikkamad kodanikud rohkem puudust kui mõne EL 15 kõige vaesema riigi kodanikud. Türgis, endises Jugoslaavia Makedoonia Vabariigis, Bulgaarias, Rumeenias, Ungaris, Leedus, Slovakkias ja Lätis kannatas 2007. aastal 25% rikkaimatest kodanikest rohkem puudust kui 25% vaesematest kodanikest Taanis, Rootsis, Luksemburgis ja Madalmaades.

Nii oli see 2007. aastal. Mis oli 2009. aasta septembriks muutunud? Eurobaromeetri uuring hõlmas ainult üht asja kuut asja sisaldanud esialgsest loetelust: uuringus küsiti leibkondadelt, kas nad saavad soovi korral endale ülepäeviti lubada toidukorda, mis sisaldab liha, kana või kala. Vastused näitasid, et alates 2007. aastast on olud järsult muutunud, kuigi ainult vähestes riikides. 2007. aastal ei saanud 41% Bulgaaria leibkondadest endale ülepäeviti liha-, kana- või kalasöömist lubada, 2009. aasta septembriks oli nende osakaal kasvanud 50%ni.

Joonis 9. Keskmine puudusindeks tulukvartiilide ja riikide lõikes

Allikas: EQSL 2007

Andmed on tuletatud 19. küsimuse põhjal (Allikas: EQSL). Puudusindeks on esitatud vahemikus 0 (ei puudu ühtegi asja) 6 (kõik kuus asja puuduvad).

Ungaris oli see näitaja 2007. aastal 32% ja 2009. aastal 42%, Eestis tõusis näitaja 9%-lt 14%-le. Itaalias oli puuduse kasv kõige suurem, näitaja tõusis 3%-lt leibkondadest 2007. aastal 9%-le 2009. aastal.

Alates 2007. aastast kuni 2009. aastani on peaaegu kõikides riikides üle Euroopa näha elatustasemega rahulolu langust; mõnes riigis, näiteks Lätis, Rumeenias, Portugalis ja Maltal, on langus olnud üsna järsk. Ka inimese koht ühiskonnas näib tähtis olevat: kõige rohkem langes elatustasemega rahuolu 65-aastaste ja vanemate inimeste seas ning kõigis 12 uues liikmesriigis, need inimesed tunnetasid ka kõige suuremat langust üldises eluga rahulolus.

Ilmneb, et kõige üldlevinumaks suundumuseks 2007.–2009. aastal on ühiskondlike pingete tajumise taseme kasv üle kogu Euroopa ning põhiliste riiklike institutsioonide reitingu langus. Alates 2007. aastast on nende leibkondade osakaal, kes tundsid, et rahvusrühmade vahel on palju pingeid, kasvanud 7% võrra, sarnaselt on tõusnud ka nende osakaal, kes tajuvad pingeid rikaste ja vaeste vahel (8%). Ent Euroopa keskmised näitajad varjavad suuremaid muutusi riikide tasemel. Kui 2007. aastal tundis 22% Slovakkia leibkondadest, et rassiliste ja rahvusrühmade vahel on palju pingeid, siis 2009. aastal oli see näitaja järsult kasvanud ja ulatus 58%-ni. Järsku tõusu on näha ka Maltal (43%-lt 67%-le), Taanis (36%-lt 56%-le) ja Ungaris (50%-lt 69%-le). Rikaste ja vaeste vaheliste pingete tajumine suurenes 2007.–2009. aastal peaaegu kõikides riikides ja eriti Maltal, Eestis, Sloveenias ja Slovakkias, kus tõus oli 10% või rohkem.

Suundumused elukvaliteedis 2003–2007

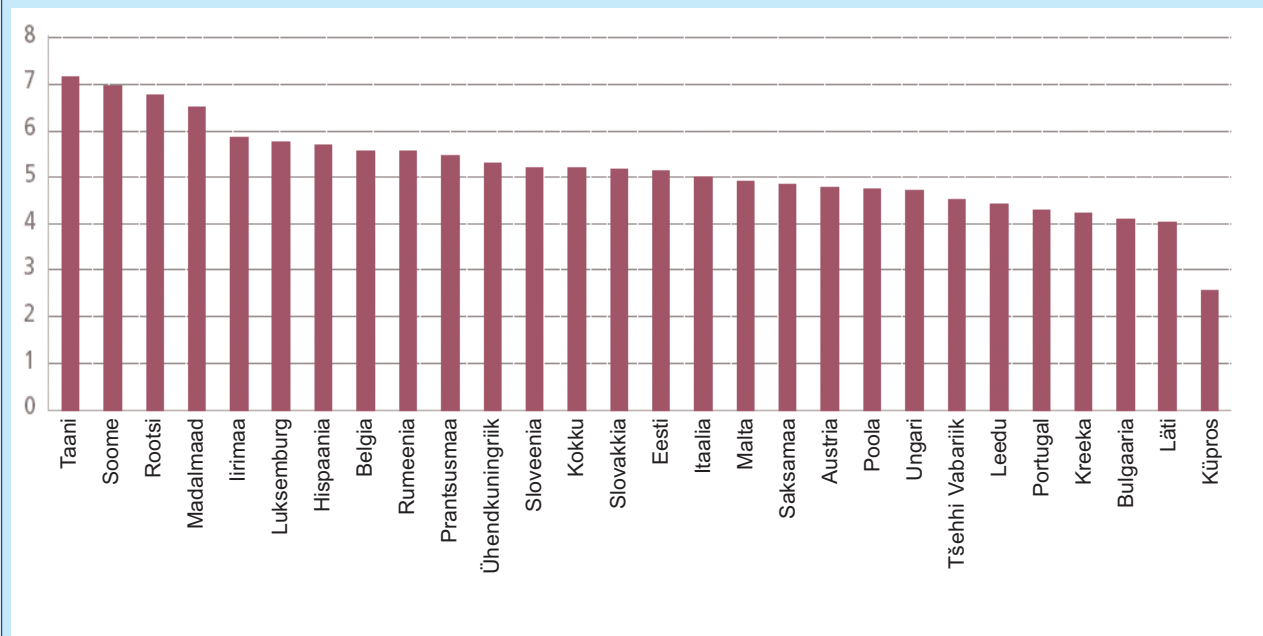
Euroopa 2007. aasta elukvaliteedi uuringu täiendav analüüs hõlmas esimese uuringu (2003. aastal) ja teise uuringu (2007. aastal) vahel toimunud muutuste ülevaatamist. Majanduslikus mõttes iseloomustas Euroopat 2003.–2007. aastal kiire kasvu periood, eriti uutes liikmesriikides, kus majanduse ümberkujundamine ja sisenevad investeeringud andsid tulemuseks kahekohalised aastase kasvu määrad. Sellel ühinemisperioodil vähenes vahe uute liikmesriikide ja EL 15 riikide vahel märgatavalt: 2004. aastal, kui 10 uut liikmesriiki liiduga ühines, oli nende kümne riigi SKP tase 49% EL 15 riikide tasemest, 2007. aastaks oli see tõusnud 56%-le. Samal perioodil vähenes vahe ka Bulgaarias ja Rumeenias, kus SKP tõusis 28%-lt 34%-le.

Üldiselt jäi 27 liikmesriigis tervikuna elukvaliteet aastatel 2003–2007 üldjoontes samaks, kuigi oli ka mitmeid väikseid positiivseid muutusi, näiteks suurenes rahuolu mõne avaliku teenuse kvaliteediga. Ent nendes riikides, kes ühinesid ELiga 2004. aastal, paranes elukvaliteet võrreldes EL 15 riikidega kokkuvõttes rohkem. Näiteks Slovakkia kodanikud hindasid 2003. aastal oma elatustasemega rahulolu 10 punkti skaalal 5,1 punktiga, 2007. aastaks oli rahuolu kasvanud 6,7 punktini (ent langes 2009. aastaks 6,3 punktile). Bulgaarias ja Rumeenias hinnang elukvaliteedile nii kiiresti ei tõusnud.

Peale selle ilmneb, et alates 2007. aastast on eurooplased läbi elanud usalduse kaotuse nii kaaskodanike kui ka riiklike institutsioonide vastu. Kui eurooplastel paluti 2007. aastal 10 punkti skaalal hinnata, kui palju nad teisi inimesi usaldavad, andis keskmine leibkond hindeks 5,3; 2009. aastal oli hinne langenud 4,9-le. Usaldus oma riigi valitsuse ja parlamendi vastu vähenes veelgi järsemalt: keskmine usalduse tase mõlema vastu langes 4,6 punktilt 4,1-le, mis teeb keskmiseks languseks 11%. Ja taas kord on olukord teatud riikides halvem kui teistes. Näiteks langes usaldus valitsuse vastu kõige märgatavamalt Irimaal, Hispaanias, Rumeenias, Lätis ja Kreekas, kus usaldustaseme langus jäi 22% ja 33% vahele.

Keda te usaldate?

Joonis 10. Hinnangud teiste inimeste usaldamise kohta riikide lõikes 2007

Allikas: *EQLS 2007*

Märkus: küsitlusetel paluti hinnata oma teiste inimeste usaldamise taset skaalal 1–10.

2007. aasta andmete analüüs näitas, et usalduse (või usaldamatuse) tase ei ole kogu ühiskonnas ühesugune. Üldiselt on ühiskonna sotsiaalselt kaitsetumad liikmed – töötud, terviseprobleemidega inimesed või üksikvanemad – vähem usaldavad kui teised inimesed. Inimeste usaldustaset mõjutab ka vanus, aga mitte kogu Euroopas ühtemoodi. Nii EL 15 riikides kui ka kolmes kandidaatriigis on 65-aastased ja vanemad inimesed usaldavamad, ent uutes liikmesriikides usaldavad teisi inimesi kõige enam nooremad (18–34-aastased) inimesed, mis viitab põlvkondade poliitiliste ja ühiskondlike muutuste erinevatele kogemustele.

Kuigi nii ELi kui ka liikmesriikide tasemel jätkatakse pingutusi kogu Euroopa sotsiaalse ja majandusliku arengu tagamiseks, eriti käesoleval vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aastal, näitavad Euroopa elukvaliteedi uuringute järjestikuste lainete käigus ilmnenud suundumused, et võitlus ei ole sugugi lõppenud.

Ülejäänud 2009. aastal avaldatud elukvaliteeti käsitlevad tulemused on väidetavalt muudatustele vastupidavamad: näiteks ilmneb 2007. aasta uuringu tulemustest, et peredel on keskne roll laste ja vanurite eest hoolitsemisel. Pere jääb enamikule inimestest esimeseks kohaks, kust hädaolukorras toetust küsida ning see rõhutab peresuhete kvaliteeti kui elukvaliteedi kõige tähtsamat külge. 2007. aastal ütles valdav enamus eurooplastest (88%), et võivad vajadusel abi saamiseks pöörduda oma perekonna poole, näiteks kui nad vajavad haiguse tõttu kodus abi. Natuke üle 70% arvas, et nad võivad kriisiolukorras oma perelt rahalist abi saada.

Lisaks on eurooplastel korrapärased ja sagedased kontaktid oma pereliikmete ja sõpradega. Pooled kodanikest, kelle lapsed elavad leibkonnast eraldi, kohtuvad ühe või mitme lapsega vähemalt kord päevas või ülepäeviti. Ja tundub, et üldiselt on inimesed oma pereeluga rahul, hinnates seda 8 punkti vääriliseks 10st.

Töö- ja eraelu tasakaal

Üldiselt suurendab töö olemasolu inimeste eluga rahuolu märgatavalt: need, kellel tööd ei ole, on õnnetumad. Vaatamata peresidemete nõrgenemisele, on perekond eurooplastele ülitähtis, olles üks peamine rahuoluallikas ja põhitöetaja.

Ent töö- ja eraelu sageli vastandlike nõudmiste tasakaalus hoidmine ei ole kerge. Peaaegu pool (48%) kõikidest palgatööl olevatest inimestest ütles, et vähemalt mitu korda kuus olid nad oma töö tõttu liiga väsinud, et teha majapidamistöid, ning peaaegu veerand (22%) ütles, et nad tundsid end liigväsinuna mitu korda nädalas.

2007. aastal oli kõige suuremaid raskusi töö- ja koduse elu ühitamisel Kagu-Euroopa töötajatel. Horvaatias ja Kreekas ütles üle 70% inimestest, et nad olid mitu korda kuus oma töö tõttu liiga väsinud, et majapidamistöid teha. Töö- ja eraelu ühitamisel tundub olevat kõige vähem probleeme Belgia, Itaalia, Saksamaa, Madalmaade ja Norra töötajatel.

Samas ütles 29% töötajatest, et neil oli tööle kulunud aja tõttu mitu korda kuus raskusi pereeluga seotud kohustuste täitmisel. Oodatult on neil, kes töötavad kauem, suuremaid raskusi töö- ja eraelu vahel tasakaalu saavutamisel kui neil, kes töötavad lühema tööajaga; seetõttu kohandavad just naised paljudel juhtudel oma tööaega nii, et pere ja kodu nõudmisi paremini rahuldada, näiteks töötades osalise tööajaga. Kindlasti kulutavad naised kodu eest hoolitsemisele palju rohkem aega kui mehed: keskmiselt kulutavad naised üle kogu Euroopa umbes 33 tundi nädalas laste eest hoolitsemisele, samas kui meestel kulub vaid 18 tundi.

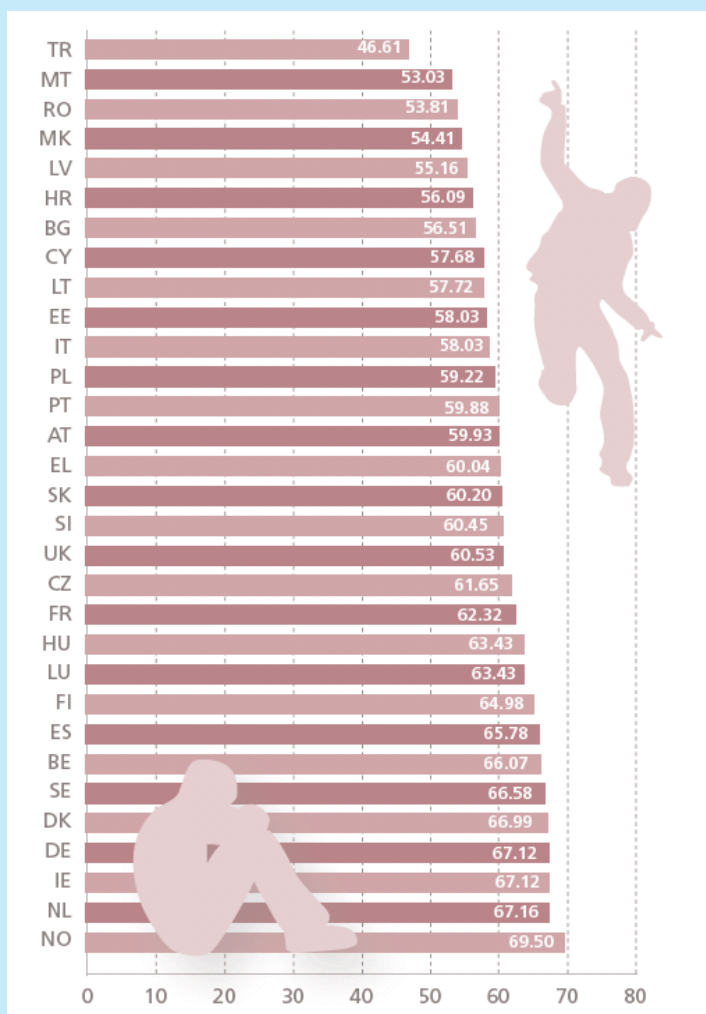
Tervis ja tervishoid

Kuigi tervis on eurooplastele oluline ja 81% hindas seda oma elukvaliteedi jaoks väga oluliseks, peab ainult 21% oma tervist väga heaks ning 46% hindas seda heaks. Inimesed – eriti naised – uutes liikmesriikides ja kolmes kandidaatriigis arvasid, et nende tervis on keskmiselt halvem kui EL 15 riikide inimestel. Midagi üllatavat pole ka selles, et eakamad eurooplased tunnevad enam, et nende tervis on halb, kuid eakamad inimesed uutes liikmesriikides (65-aastased ja vanemad) tunduvad olevat kõige kehvema tervisega: 34% ütles, et nende tervis on halb, samas kui EL 15 riikides väitis seda vaid 15% samast vanuserühmast. Samuti on kehvem vaesemate inimeste tervis: 14% sissetulekute skaala madalaimasse ossa kuuluvatest inimestest ütles, et nende tervis on halb, samas väitis seda ainult 4% skaala tippu kuulujatest. Ja taas kord on mõnede riikide kodanike olukord kehvem: Bulgaarias, Horvaatias, Ungaris, Lätis ja Portugalis ütles 30% või rohkem sissetulekute skaala madalamasse ossa kuuluvatest inimestest, et nende tervis on halb.

98

korral kutsuti Eurofoundi töötajaid esinema peamistele huvirühmadele 27 ELi liikmesriigis

Joonis 11. Keskmise vaimse tervise indeks riikide lõikes

Allikas: EQLS 2007

Vaimse tervise mõõtmine

Euroopa elukvaliteedi uuringuga uuriti Euroopa kodanike vaimset heaolu Maailma Terviseorganisatsiooni koostatud küsimustiku alusel. Kodanikel paluti hinnata, kuidas nad end tunnevad – kas nad on rõõmsameelsed ja heas tujus? Rahulikud ja lõõgastunud? Aktiivsed ja energilised? Kas nad ärkavad värskes enesetundega ja väljapuhanuna? Kas nad tunnevad, et nende päev on huvitav? Joonisel on iga maa lõikes näidatud nende kodanike osakaal, kes tundsid kahe eelmise nädala jooksul nii kas kogu aeg või suurema osa ajast.

Vaimne tervis on inimese heaolu üks tähtsamaid külgi. EL 15 riikides ja Norras tunduvad inimesed olevat parema vaimse tervise juures, kõige rohkem vaimse tervise probleeme on Türgi elanikel. Üldiselt peegeldab vaimse tervise muster füüsilise tervise mustrit: eakamate inimeste vaimne tervis kipub olema halvem, suurema sissetulekusega riikides on vaimne tervis parem kui madala sissetulekusega riikides (vahe on kõige ilmsel kolmes kandidaatriigis ja 12 uue liikmesriigis) ning meeste vaimne tervis on naiste omast mõnevõrra parem.

Vaatamata sellele, et piisavad tervishoiuteenused on sotsiaalkaitse tagamisel tähtsad, oli märkimisväärset osal Euroopa kodanikest 2007. aastal raskusi teenuste kättesaadavusega. Rohkem kui 25% leidis, et nad elasid oma arstist või haiglast liiga kaugel ja üle 27% pidas problemaatiliseks kulusid, mis kaasnevad arsti juures käimisega. Madalama sissetulekuga inimeste arvates oli teenuste kättesaamine raskem kui nende jõukamate kaaskodanike arvates ning see vahe on suurem uutes liikmesriikides ja kolmes kandidaatriigis: kui kandidaatriikides oli vaid sissetulekuteskaala tippu kuuluvatest inimestest ainult 22%-l raskusi kuludega, mis arsti juures käimisega kaasnevad, siis skaala alumisse ossa kuuluvate inimeste seas oli raskusi 48%-l. Üldiselt hindavad EL 15 riikide kodanikud oma riigi terviseteenuseid paremaks kui uute liikmesriikide ja kolme kandidaatriigi kodanikud, ent Kreekas, Iirimaa, Itaalias ja Portugalis oli terviseteenustele antud hinnang madalam kui kolme kandidaatriigi või uute liikmesriikide kodanike antud keskmine.

Eluase ja naabrus

Teine elukvaliteedi külg on ümbritseva keskkonna kvaliteet – nii kodus kui ka kodust väljaspool. Üldine eluaseme kvaliteet on EL 15 riikides parem kui uutes liikmesriikides või kandidaatriikides. Näiteks on kõige rohkem elupinda Madalmaade, Belgia ja Luksemburgi inimestel ning kõige vähem Horvaatia ja endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi

elanikel; vaid 6%-l Rootsi kodumajapidamistest on probleeme niiskuse või leketega, samas on Eestis selliseid kodumajapidamisi 23% ning kui Austrias on igal kodumajapidamisel eluruumides vesikäimla, siis puudub see 35% Rumeenia kodumajapidamistest. Elupinda üürivatel inimestel on tavaliselt rohkem probleeme kui neil, kes on oma kodu omanikud. Ja nagu võib arvata, on madalama sissetulekuga inimestel rohkem probleeme kui nende jõukamatel naabritel.

Elukvaliteedi uuringu andmete kasutamine

Eurofoundi uuringute kaardistamise vahendis on Eurofoundi tähtsaimate uuringute andmekogud esitatud mitmel viisil. Kasutajal on võimalik teavet vastavalt oma vajadusele valida. Vahend võimaldab vaadata andmeid kaardi, tulpdigrammi või tabeli kujul, võrrelda riikide andmeid ELi keskmistega, vaadata jaotust soo, vanuse ja sissetuleku järgi ning andmeid .csv-failina (ühildub Exceliga) alla laadida.

Minge veebisaidile www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/eqls2007/results.htm.

Peale selle avaldati Euroopa elukvaliteedi uuringust tuletatud andmed 2009. aasta lõpus Essexi ülikooli veebisaidil andmearhiivis UK DataArchive, mis on üks osa Eurofoundi üleeuroopaliste uuringute andmete ja dokumentatsiooni kättesaadavaks tegemisel kolmandatele isikutele. Veebisaidil saab tutvuda ka eelmiste Euroopa elukvaliteedi uuringute, Eurofoundi Euroopa töötajimuste uuringute ning esimese ettevõtete uuringu andmetega. Registreerige end aadressil www.esds.ac.uk/support/newuser.asp ja andmekogusid saate kasutada aadressil www.esds.ac.uk/international/access/I33365.asp

Euroopa elukvaliteedi uuringus esitati inimestele küsimusi ka neid ümbritseva keskkonna kohta – risustamise ja saastatuse ulatus, juurdepääs rohealadele ning kuritegevuse või vandalismi tase. Kõige rohkem olid neid ümbritseva keskkonnaga rahul inimesed Põhjamaades, aga ka Austrias, Saksamaal ja Madalmaades. Keskmiselt teatas 30–40% leibkondadest, et nende naabruses esineb kaks või enam sellelaadset probleemi. Võrdluseks tunnistas seda rohkem kui 80% Itaalia ja Bulgaaria leibkondadest.

SISSERÄNDAJATE LÕIMIMINE EUROOPA LINNADES

2009. aasta lõpus Šveitsis mošeede juurde minarettide edasise ehitamise keelustamiseks läbi viidud referendumiga tagajärjed toovad välja need pinged, millel mõnikord põhinevad etniliste ja religioossete vähemuste Euroopa ühiskonda lõimimise üle peetavad väitlused.

2006. aastal asutas Eurofound koos Euroopa Nõukogu Euroopa Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi ja Stuttgarti linnaga Euroopa koostöövõrgustiku „Euroopa linnade koostöövõrgustik sisserändajate integratsioonipoliitika kujundamiseks kohalikul tasandil” (CLIP), et uurida, kuidas linnad, mis on sisserände peamised sihtpunktid, on reageerinud lõimumise soodustamise ülesandele.

Töö projektiga jätkus 2009. aastal, mil avaldati rida juhtumianalüüsi eluasemepoliitika, linnade tööhõivepoliitika ja teenuste osutamise valdkondades tehtud algatuste kohta Euroopa linnades. 30. novembrist 1. detsembrini korraldas Eurofound Brüsselis konverentsi teemal „Kultuuridevahelised lähenemised kogukonna arendamisele ja sidususele Euroopa linnades – mida on Euroopa integratsioonipoliitikal linnadelt õppida sisserände juhtimise ja mitmekesisuse kohta majanduslanguse ajal?“, mis viis kokku poliitikakujundajad ja kodanikuühiskonna ning religioosete ja rahvusvähemuste esindajad, et arutada, kuidas saaks sellistele ülesannetele kõige paremini läheneda ja kasutada maksimaalselt ära Euroopa pidevalt kasvavast kultuurilisest mitmekesisusest tekkivad võimalused, eriti moslemi- ja teiste usukogukondade lõimimisel.

Kogu teave CLIP-võrgustiku tegevuse kohta on aadressil:

www.eurofound.europa.eu/areas/populationandsociety/clip.htm.

Added value of the European Globalisation adjustment Fund: A comparison of experiences in Germany and Finland
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0970.htm

EMCC case studies – Joint social partners structures and restructuring: Comparing national approaches
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0918.htm

ERM case studies: Good practice in company restructuring
www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/studies/tn0903016s/tn0903016s.htm

ERM report 2009 – Restructuring in recession
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0973.htm

Europe in recession: Employment initiatives at company and Member State level
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0920.htm

European restructuring monitor quarterly, number 1–4, 2009
www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/index.php?template=quarterly

Foundation Findings: Opening the door – the role of social partners in fostering social inclusion
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0944.htm

Global recession – Europe's way out: Background paper
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0998.htm

Industrial relations developments in Europe 2008
www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn0903029s/tn0903029s.htm

Low-qualified workers in Europe
www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn0810036s/tn0810036s.htm

Measures to tackle undeclared work in the European Union
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0925.htm

Multinational companies and collective bargaining
www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn0904049s/tn0904049s.htm

Occupational promotion of migrant workers
www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn0807038s/tn0807038s.htm

Pay developments – 2008
www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn0904029s/tn0904029s.htm

Quality of work and employment, industrial relations and restructuring in Turkey
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0915.htm

Recent restructuring trends and policies in the automotive sector
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0941.htm

Restructuring in bankruptcy: Recent national case examples

www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/studies/tn0908026s/tn0908026s.htm

Second European Quality of Life Survey – Overview

www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0902.htm

Second European Quality of Life Survey: Quality of life in Europe, 2003–2007

www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0977.htm

Sink or swim: Recession and recovery in Europe

www.eurofound.europa.eu/resourcepacks/recession.htm

Social dialogue and the recession

www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef09107.htm

Wage formation in the EU

www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn0808019s/tn0808019s.htm

Working time developments – 2008

www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn0903039s/tn0903039s.htm

Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond

Aastaraamat 2009 – Elu- ja töötingimused Euroopas

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

2010 – 55 lk – 21 x 29,7 cm

MÜÜK JA TELLIMUSED

Euroopa Liidu Väljaannete Talituse kirjastatud väljaandeid saab osta meie müügiesindajatelt kogu maailmas.

Millest pean alustama, et seda väljaannet hankida?

Kui teil on olemas müügiesindajate nimekiri, võtke teile sobiva müügiesindajaga ühendust ja esitage oma tellimus.

Kust ma müügiesindajate nimekirja leian?

Minge väljaannete talituse veebisaidile: <http://www.publications.europa.eu/>

või edastage oma soov faksinumbril (352) 2929 42758 ja paluge saata paberkoopia.

**European Foundation for the Improvement
of Living and Working Conditions - Eurofound**

**Wyattville Road
Loughlinstown
Dublin 18
Ireland**

Tel.: (+353 1) 204 31 00

Fax: 282 64 56

information@eurofound.europa.eu

www.eurofound.europa.eu